

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Jos. Janh
6832 Kinsman R. D. SE

Second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali na ovitku. Ako
je številka (412)
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 411.

Chicago, Ill., 27. julija (July) 1915.

Leto (Vol.) X.

Katastrofa in zločin na izletniški ladji.

Moderni pripovedovalci imajo bujno fantazi-
jo. Tak novelist našega časa bi si znal izmisliti
likansko povodno katastrofo, v kateri pogine
soč, petnajststo, morda še več ljudi, ne na viso-
nem oceanu, kjer preseneti ladjo plavajoč lede-
ci, ne v tujih morjih, v katerih se skrivajo čeri
ni, kjer bi pričakovali globočino, ne v "bojnem
sust", kjer preže torpedovke in podmorski čolni
svoj plen; izmisliti bi si znal tako katastrofo
na obljubenega milijonskega mesta, na reki,
ki streljaja od obrežja. In nobenih podmorskih
čolnov, ki so bile slabo zasidrene, pa so se odtrga-
le bi potreboval, da razloži iz fantazije po-
jeto nesrečo. Z najenostavnejšimi besedami
mi zapiše: Parnik je odrinil; komaj se je neko-
do oddaljil od brega, ko se je nagnil na eno
stran, potem se je pa popolnoma prevrnil in po-
pil.

Vseeno — veliko poguma bi moral imeti pisa-
ji, ki bi zahteval, da mu verjamemo tako po-
st. Saj se še orehova lupina ne prekuče na
ta način. Ladja je pa grajena po pravih inžen-
erskih vedeh, po zakonitih predpisih, strokovnjaki
vodi, razni odgovorni organi jo nadzorujejo
kontrolirajo. Če bi se pripravljali nevarni vo-
zi, ne bo noben pameten kapitan zapeljal ladje
v pristanišče naravnost v ciklon — ne, prijatelj pes-
ni, takih nam ne baš klatil; tako se ne damo po-
gniti od nikogar.

Ali — vse ameriško časopisje je polno
te povesti, in napisal je ni noben novelist, no-
pa pesnik. Suha poročila o strašni nesreči se gla-
tajo.

Na reki v Chicago se je v soboto zjutraj pre-
vrnil parnik "Eastland", vozeč 2500 izletnikov,
se je potopil, in čez tisoč oseb, morda tisočpet
jih je utonilo. Kakor blisk se je po vsem me-
stem raznesla črna vest; takoj nato jo je brzjav
čmelj po Zedinjenih državah, po Ameriki, po
vseh zemljah.

Do te ure še ni točno dognano, koliko je
umrlih. Tudi vzrok strašne katastrofe še ni kon-
statiran z uradno natančnostjo. Kljub temu se
lahko pravi:

TA NESREČA JE GROZEN ZLOČIN!

Uslužbenec Western Electric Co. so priredili
v Michigan City. Tak je bil ukaz. Družba
bila pravzaprav aranžerka izleta — seveda ne
svoje stroške. Kdor se ga je udeležil, je mor-
sam plačati vozni listek; ali kompanija je že-
la, da bi se ga udeležili vsi nastavljeni, in taka
bila je povsem enaka ukaz, kajti kdor se je kaj
stavljaj, je bil dosti razumljivo opozorjen, da
bi Western Electric Co. lahko dovolj drugih
delavcev.

Vse je bilo lepo pripravljeno, da bi bil ves iz-
let priča slavi imenitne kapitalistične družbe.
Kotavice so se dobile, v Michigan City je bila na-
ravljena parada, povsod bi se bilo pokazalo, ka-
ko sijajno se godi delavstvu čikaške Western
Electric.

V tovarnah družbe je zaposlenih zelo mnogo
in deklet. Te so se praznično oblekle; vse je
bilo polno, lahkon, cvetno. Ko je ladja odri-
la, je bilo vse radostno in polno pričakovanja.
Zapeka in naenkrat se je zgodila nesreča. Hipoma je črna
roza pogoltnila veselje, nado, lepoto in življenje.
Kaj ljudje se je rešilo; več jih je našlo svojjo
smrt — deloma v reki, kamor so poskakali, delo-
ma na ladji, v nižjih nadstropjih, kjer so bili vje-
kakor v pasti. Voda je našla pot noter; njim
ni odpirala nobena pot ven. Nihče ne bo mogel
povedati, kakšni starši prizori smrtnega boja so
odigrali v tej pošastni mišnici; misel se komaj
vprašati, kakšne strahote obupa so bile mo-
ram bo ne.

Ali — nemara je bil to nesrečen slučaj. Tudi
edaj je stvar nad vse žalostna. Toda vulkanu ne
more očitati, če izbruhne; zaradi potresa ne mo-
nikogar tožiti.

Potop Eastlanda

NI BIL ELEMENTARNA NESREČA;

iprto je le vprašanje, koga zadene največji del
odgovornosti.

V zadnjem kongresovem zasedanju je bil —
največ pod pritiskom mornarskih organizacij —
prejet zakon senatorja La Follette, ki obsega raz-
ne predpise za paroplovno, n. pr. glede na zadost-
no število izkušenih mornarjev, glede na rešilna
sredstva i. t. d. Družbe so se upirale temu zakonu
na vse kriplje in so si izmišljale vse mogoče
zgovore, s katerimi so hotele vplivati na pred-
sednika Wilsona, da ne bi potrdil zakona.

Takrat je "Proletarec" pisal:

"Zakon je gotovo neprijeten. Kajti strokov-
no, izkušeno osebo bi bilo treba kolikor toliko po-
šteno plačati. Kapitalistom so skebi veliko ljub-
ši. Zato je gonja proti zakonu razumljiva. Od o-
sobja na ladjah je sicer pogostoma odvisna var-
nost potnikov; ali to je malenkost, za katero se
kapitalisti ne morejo preveč zanimati.

V državah Michigan in Ohio se je lastnikom
ladij že posrečilo, da sta legislaturi oprostili lah-
ke in zabavne parnike od določb zakona. Mornar-

ji niso dobili niti toliko časa, da bi bili mogli pred
legislaturnim odboom razložiti in utemeljiti svo-
je stališče.

Tudi v državi Illinois pripravljajo prizadeti
kapitalisti naskok na zakon in iščejo po ovinku
čez Springfield pota v Washington. Pravijo, da
se paroplovna ne bi več izplačala in da bi zlasti
zabavni parniki morali ustaviti svoje vožnje, če
bi morali namestiti več oboja, pa še celo izuče-
nega. Kapitalističnim družbam gre kajpada le
za to, da omogočijo po letu ljudem razvedrilo na
jezerih; na dobiček, ki ga nosijo take zabavne
vožnje, niti ne mislijo.

Drugim ljudem se zdi, da so te zabavne vož-
nje najbolj zabavne za družbe, medtem ko je za-
bava potnikov navadno zelo dvomljiva. Večinoma
so taki parniki prenapolnjeni, da se tlačijo izlet-
niki kakor slaniki v sodu. Predpisi pač določa-
jo, koliko ljudi se sme pustiti na ladjo; toda kdo
bo vedno mislil na predpise, če gre za profit?

Na takih ladjah so za rešilne čolne proklete
redko najeti izkušeni mornarji. Družbe nabere
kakšne hobote, ki gredo v silo za pol dolarja ali za
75 centov delat po petnajst, šestnajst ur, spati pa
v kakšen kot na čolnu. Rešilni pasovi so pa po-
gostoma nerabni in so na ladjah le za število.

Leta 1905 se je na michiganskem jezeru po-
greznilo 31 ladij, o katerih ni nihče ničesar izve-
del. Ladjarski trust je potlačil vse vesti o tem.
Pred kratkim se je pri vohu v čikaško luko
vnela ladja Chicago ter je zgorela. Bliza 2500
oseb je bilo v največji nevarnosti. Da ni bilo ob-
režje pred nosom in da ni dal kapitan pognati
ladje na breg, ne bi bil mogel nihče preprečiti ve-
likanske nesreče.

V soboto, v slučaju Eastlanda res ni nihče
preprečil velikanske nesreče.

HUDODELSKA BREZBRIZNOST.

Dvomljive razmere na izletnih parnikih so
bile torej že prej znane. Zlasti pa velja to za
Eastland. Ta ladja se je namreč že enkrat na-
gnila na stran, in da se ni že takrat zgodila taka
nesreča kakor sedaj, je pripisati le temu, da ni
bilo takrat potnikov na krovu.

Od mnogih strani je slišati, da je imela East-
land tehnične napake in da je bilo to znano. Če
je to resnično, tedaj je kratkomočno nerazumljivo,
kako so se ji mogle sploh dovoliti vožnje.

Nedvomno je, da so bila okna na tej ladji
kakor tudi večinoma na vseh izletniških parnikih
tako majhna, da ne more človek splezati skozi.
Bila je stara zahteva mornariških organizacij, da
naj se okna napravijo večja. Ni se zgodilo, in
nihče ne more zdaj povedati, koliko smrti je za-
krivila ta "varnost". Kajti da bi se bilo na
Eastland rešilo znatno število ljudi, če ne bi bili
kakor v zaklenjeni ječi zaprti v barko, je gotovo.

Jasno je, da tudi z rešilnimi pasovi ni moglo
biti vse v redu. Sliši se pa, da so bile na ladji še
množično znatnejše tehnične napake, ki so povzro-
čale njeno nesigurnost. To vodi do zaključka,
da so lastniki kakor v Heyermansovi drami
"Nada na blagoslov" vedeli, da je njih barka
"plavajoča krsta", pa so kljub svojemu znanju
zaradi svojega profita dovoljevali, da riskira na
tisoče ljudi svoje življenje na šinaku, ki ni bil
varnejši kakor škaf!

SVARILO IN PROTEST.

Čikaška Federation of Labor je poslala dne
22. junija 1914 pomožnemu tajniku trgovskega
oddelka zvezne vlade sledeče pismo:

Dr. Edwin F. Sweet, Assistant Secretary,
Department of Commerce, Washington, D. C.:—
Cenjeni gospod!

Spominjali se boste, da smo Vam pred nekim
časom poslali pismo, v katerem smo Vam navedli
primere prestopkov zakona na parnikih, ki jih
trpi nadzorniška oblast Zedinjenih držav. Odgo-
vorili ste na to, da se bo stvar preiskala in ste
obenem zahtevali natančnejša pojasnila o našem
prvem pismu, v katerem smo navedli, da spreje-
majo nadzorniki Zedinjenih držav ukaze od last-
nikov ladij. Spominjali se boste, da smo odgo-
vorili na vsa vprašanja.

Mislimo, da so razmere na izletniških parni-
kih splošno tako nesigurne, da moramo proti
vzdrževanju takih razmer najodločnejše protesti-
rati. Za svojo dolžnost smatramo, da protesti-
ramo proti takim razmeram, da more vsaj v slu-
čaju kakšne nesreče naša organizacija reči, da
smo

dvignili svoj svarilni glas.

Prenapolnjevanje parnikov, ki ga trpe nad-
zorovalne oblasti, mora prejalislej povzročiti ne-
srečo, ob kateri lahko izgubi na tisoče ljudi svoje
življenje, pa tudi če je ladja še priprava na doku.

Chicago Federation of Labor

E. N. Noekels, Secretary.

GLAS VPLJOČEGA V PUŠČAVI.

Sobotna nesreča je s tisočimi mrtvimi usti
kričeč dokaz, da je bilo svarilo delavske organi-
zacije izrečeno v prazen zrak. Zato je federacija
sedaj po pravici poslala predsedniku Wilsonu

sledeči brzjav:
President Wilson,

Washington, D. C.

Parnik Eastland se je ob pristanišču pogrez-
nil. Tisoč življenj je izgubljenih. Dovoljujemo
si navesti Vašo pozornost na protestno pismo, ki
ga je Chicago Federation of Labor dne 22. junija
1914 poslala Edwin F. Sweetu, pomožnemu taj-
niku v trgovinskem oddelku.

E. N. Noekels, tajnik.

Delavska organizacija ne more imeti takih
pripomočkov, kakršne ima zvezna vlada in nje-
ni organi. V organizaciji si morajo uradniki
sami, pogostoma po zelo težkih ovinkih, priha-
viti informacije, ki jih potrebujejo; zveznim
uradnikom morajo družbe odgovarjati na vsako
vprašanje, pokazati ladje in vse na njih;
zvezni uradniki se brez težav lahko pouče o
vsem, kar jim je treba vedeti.

Kljub temu je delavska organizacija stori-
la svojo dolžnost in svarila.

Kje so ostali zvezni organi?

NADZORSTVO — PREVARANO ALI NE- MARNO?

Vzrokov, ki so povzročili neverjetno, sko-
raj nepojmljivo katastrofo, je najbrže več. Ka-
teri je bil glavni, se še ne more reči z nezmo-
ljivo gotovostjo. Vsekakor bi se bile posledice
nesreče lahko zmanjšale, če —

Če ne bi bil na ladji v vsakem oziru vladal
kapitalistični aparat.

Državni pravdnik, oziroma njegov pomoč-
nik Edwin J. Raber pravi, da je bila Eastland
prenapolnjena, in da je bil to glavni vzrok so-
botne katastrofe. Pravi, da je bilo zaslišanih
čez 100 prič in po vseh izpovedbah prihaja dr-
žavni pravdnik od tega sklepa.

Takoj v soboto so posebne izdaje listov po-
ročale, da je bilo na ladji 2500 oseb, kolikor je
bilo uradno dovoljeno. Državni nadzornik je
baje strogo pazil na to. Sam je to zelo obširno
pripovedoval.

Slišali so se pa drugi glasovi: Da so pusti-
li čez 3000 ljudi na ladjo. Po besedah državne-
ga pravdnika bi bilo sodeči, da je bilo res kaj
takega. Kako je bilo to mogoče? Ali je bil
državni nadzornik varan, ali pa —? Na lad-
ji je števec; mimo njega ni poti na ladjo. To-
rej se mora videti, kdaj je šlo 2500 oseb čez
most.

Kako se reši to protislovje?

KAPITAN SE NE BRIGA ZA NEVARNOST.

Uslužbenec z ladje so aretirali. Tako zahte-
va zakon. Za kapitana Pedersona je to zahte-
vala njegova osebna varnost. Če ga ne bi bila
policija aretirala, bi ga bilo ljudstvo linčalo.

Ognjevarci so hoteli napraviti luknje v ste-
nah ladje, da bi bili prišli do kabin. Tako bi
bili prej dosegli mrtva trupla, morda bi bili pa
na ta način še rešili kakšno življenje. Toda ka-
pitan je protestiral proti takemu poškodovanju
ladje. Zlasti nekatere ženske je to tako razdra-
žilo, da so zahtevale kapitanov potop.

Zdi se, da se vjema značaj gospoda Peder-
sona popolnoma s kapitalističnimi vzori. Zelo
značilno je namreč, kar izpovedujejo nekateri
uslužbeni.

Strojnik James O'Dowd je pravil:

"Pet minut preden se je Eastland prevrni-
la, sem videl nevarnost. Poslal sem svojega po-
močnika, potem sem pa sam stopil do kabine ka-
pitana Pedersona in sem mu dejal, da je ladja
blizu na tem, da se prekuene. On nam je dejal:
Brigajte se za svoj posel in vrnite se h kotlom!
— Potem se je zgodilo."

Inženirjev pomočnik Snow je dejal:

"Ko se je ladja začela gugati, sem poslal
signal o nevarnosti navzgor. Nihče ni pazil na
to. Ko je gibanje kazalo, da je resnično nasto-
pila nevarnost, sem ponovno signaliziral. Ni-
hče se ni brigal za moje signale."

PREISKAVA.

Preiskavo vodijo zvezne, državne in mestne
oblasti. Predsednik Wilson sam je za nekaj ča-
sa pozabil na sitnosti zunanega položaja in je
ukazal preiskavo.

Kaj bo spravila na dan, ne vemo. Lepega
rezultata seveda ni pričakovati, zakaj če bi se
bili na vseh straneh izvrševali zakoniti predpisi,
se nesreča ne bi bila mogla zgoditi.

Državni pravdnik Hoyne je že v soboto iz-
rekel svoje mnenje, da se utegne tudi tukaj po-
kazati podoben graft kakor v policijskem slu-
čaju, ki se sedaj obravnava pred sodnijo. Ža-
lostno je, da se državni pravdnik v tem najbrže
ne moti. Zakaj jasna je, da v nadzorstvu ni mo-
glo biti vse v redu.

V prvi vrsti izgleda pač tako, da so odgo-
vorni lastniki ladje. Da so poznali stanje East-
landa, o tem ne more niti otrok dvomiti. In da
so dovolili, da je tak zaboj prevažal ljudi, je na
vsak način kriminalno. Razlaga pa to le kapi-
talistična pohlepnost po denarju.

Če se tej krivdi pridružuje še graft, je raz-
laga enaka. Tak zvezni uradnik zasluži z enim
prestopkom zakona lahko več kakor z varova-
njem desetih zakonov. Tudi zanj ima denar
vrednost. Izkušnjava je velika — in marsikdo
ji podleže.

Naj se zdi šablonsko, vendar je resnično: A-
ko bi hotele zvezne, državne in mestne oblasti
razkriti vso krivdo, najti vse krivce, razjasniti
vse razmere, tedaj bi morali svojo preiskavo
raztegniti na ves vladajoči sistem; voditi bi mo-
rali preiskavo proti kapitalizmu.

Po mestu vihrajo zastave na polovici droga.
Povsod, zlasti pa v zapadnih krajih mesta,
so po oknih modistovskih trgovin izloženi črni
klobuki.

V cvetličnih trgovinah vise mrtvaški venci;
daleč naokrog se razširja intenzivna dišava, ki
jo poznamo iz mrliških sob.

Na ulici srečaš pogostoma mrtvaški voz ali
avtomobil. Okrog pogrebniških zavodov se zbi-
rajo gruče ljudi.

Čim bliže mestu, čim bliže kraju nesreče,
tem značilnejše je vrvenje. Orožarna druga
polka infanterije je izpremenjena v velikansko
mrtvašnico. Prizorov, ki se tukaj odigravajo,
ni mogoče opisati. Na reki in na obrežju se de-
la — žalostno, pošastno delo.

Predlagali so, da bi se ladja razstrelila z
dinamitom, da bi se tako lažje prišlo do trupel.
Koroner Hoffman misli, da jih je še do 700 v
ladji in pod ladjo. Toda če bi se porabil dina-
mit, bi se mnogo trupel lahko poškodovalo, da
jih ne bi bilo mogoče identificirati. Obenem bi
se uničili sledovi, ki utegnejo pokazati krivdo.
Dinamit se ne bo rabil. Delati se mora na to,
da se postavi ladja po konci. To lahko vzame
še nekoliko dni. Dolej se dela štiri dni. Ga-
sileci, potapljači, policisti delajo. Na stotine mrli-
čev je še v vodi... Strašno delo...

Na rastavi v San Farnceisco je imel biti illi-
noiški dan. Odpovedali so ga. Tudi vse čikaške
slavnosti so odpovedali. Župan Thompson je
smatral za svojo dolžnost, da se takoj vrne v
Chicago.

Imenoval je odbor, ki naj v najkrajšem času
nabere 200.000 dolarjev, da se pomaga žrtvam
katastrofe. Tudi Western Electric Company bo
baje pomagala.

Nekatere železnice so naznanile, da opravijo
prevoz žrtev in pogrebocev na pokopališča brez-
plačno.

Velike nesreče zbude veliko usmiljenje v
ljudih.

Usmiljenje je lepa človeška lastnost. Vča-
si je edino, s čimer more človek sa msebi do-
kazati, da je človek.

Praktična pomoč, ki jo more poroditi de-
janjsko usmiljenje, je dobra, in v mnogih slu-
čajih bo zelo potrebna. Družine so ostale brez
tistih, ki so jih hranili in vzdrževali. Poleg be-
le žene se je na pragu pokazala lakota.

Pomoč bo nujno potrebna.

Še nujnejše od usmiljenja je nekaj drugega.
Največja nesreča v Chicagu je bila, doslej
požar gledališča Iroquois. Takrat je poginilo ok-
rog 600 oseb. Katastrofa Eastlanda jih je po-
kopala čez tisoč, morda dvanajest sto.

Nesreče se večajo po svojem obsegu. Po
vsem svetu se to lahko opazuje. Nesreče, ki bi
se lahko preprečile...

Viri teh nesreč ne tiče v ljudeh, ampak v
razmerah. V sistemu so njih korenine, v kapi-
talističnem, vladajočem sistemu. In nikdar jih
ne bomo poplili, če ne preorjemo tal.

Zakoni se lahko zboljšajo. Dobri zakoni se
lahko prestopajo kakor slabi, in prestopali se
bodo, dokler bo izkušnjava tako velika kakor v
kapitalistični družbi.

Razmer je treba, ki ne mikajo ljudi, da po-
stavljajo dolar nad druge interese, nad znanje,
nad resnico, nad človeško življenje. Potresa ne
prepreči nobena družabna organizacija, vulka-
nov ne pogasi nobena vladna oblika. Take ka-
tastrofe, ki so očitne posledice profitarstva, pa
uspevajo le na tleh kapitalizma, in lahko se pre-
prečijo, če se odpravi kapitalizem in nadomesti
z boljšo družabno obliko.

Žrtvam Eastlanda ni mogoče vrniti življe-
nja. Lazarjev čudež se ne zgodi. Spominu žr-
tev izkaže človek največjo čast, ako poskrbi, da
niso umrle zastoj. Če črpajo živi iz žalostne
smrti nauk za bodočnost, gre mrtvim nevenlji-
va zasluga.

Nauk sobotne katastrofe se glasi:

Strnite se, vi, ki ne uživate profitov kapi-
talizma, da ga pahnete s prestola, da ga prepo-
dite iz dežele, da napravite prostora za pravič-
nost. Tedaj bo konec takih katastrof!

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

“Povej, odkod imaš to orožje?” je vprašal orožniški poveljnik, sovražno zroč na žrtev.

Handžija je dvignil glavo, kakor bi ga bil pičil gad. “Bog mi je priča, da ne vem,” je mirno odgovoril. “Nikdar nisem rabil orožja in klical si me iz Sarajeva in Tuzle, ko ste prestopili Savo. Čemu mi bo handžar in samopal sedaj, ko sem osivel in si želim le grobnega miru in nikomur ne stremem po življenju, tudi ti-stemu ne, čigar brat je umoril mojega brata in mi je sedaj podtaknil orožje. Atif Sarajlija mi je zažgal kočo na Čaklavič-planini in sedaj me hoče ugonobiti s tem orožjem.”

“To lahko vse poveš pred sodiščem,” je rekel poveljnik, hlastno pišoč v svoj zapisnik.

In dvignivši desnico, se je oglašil Trkulja, ki je z guslami pod levo pazduho stal ob zidu: “Ako naši zakoni ne prikrivajo resnice, onda pride Mušičeva nedolžnost na dan. Grozna zločina uganja pes Atif Sarajlija; tudi smrt Pavla Drljača in hajduštvo nesrečnega Marka Čuruka je zakrivil on. A vedno ne bodo za pasjo krivdo plačevali ovce. Človek snuje, Bog boguje in odločuje. Mi se obrnemo na carja vseh carjev, ki caruje vsem rodovom, da nam pomore.”

Orožnik priziva na carja vseh carjev ni smatral za državni nevarno stvar. “To lahko storiš precej, alo, le hitro apeliraj!” je cinično rekel ter vtaknil zapisnik za bluzo. “Toda za sedaj v imenu našega zakona vklepen in odvedem y zapor človeka, ki vkljub strogi in jasni prepovedi skriva orožje.” Namignil je tovarišem, ki so prišli Mušiča in mu začeli vklepati roki. Potem je vprašal, če ve kdo, kje se nahaja Jovica Milošević, pa nihče se ni oglašil.

Vilarja je vselej pretreslo, kadar je videl vklepenega človeka. Božja podoba v verigah! In za kakšno malenkost včas tako trdo in sirovo pritisnejo človeka! Drugi pa smejo kopiciti krivico na krivico in nič zalega se jim ne zgodi. Tudi takrat, če se je ta božja podoba kdaj res izprevrgla v zverinsko, so se po odplivu prvega ogorčenja oglašili v njem razlogi, ki so govorili za usmiljenje. Bolje je, če mu ljudje očitajo sentimentalnost kakor pa sirovost. Na naslov orožnikov, pa ne obrnjen naravnost k njim je izpregovoril: “Kakor jagneje v mesnico, tako pohlevno pojde Mušič. Čemu takšnega mirnega in starega človeka vklepati v železe?”

Poveljnik se je precej odzval s trdo nemško besedo: “Ne peljemo ga v mesnico. Vedite pa, da nimate pravice, vmešavati se v naš uradni posel.” Izvlekel je zapisnik iz bluze in zabeležil nekaj. Potem je s hajduškim pogledom obrnil vso družbo, govoreč v deželni jezik: “Zakon veže, razlog odrešuje. Ako je mož nedolžen, veselil se bom z njim; kakor otrok bom poskakoval od sreče in veselja. In na kosilo ga povabim.” Nato je z nemško besedo priskrbel Vilarja: “Verjemite mi, gospod inženir, da bi ob nedeljah i jaz rajši gledal v kolo, nego stikal za prepovedanim orožjem.”

Vilar je hotel nekaj odgovoriti, no razdal se je proseči glas Vazkov. Deček je ves čas migal z očmi, ker kruto ga je ta nesreča skelela v dušo, a zajokal ni. Skrajna ni mislil, da bo stvar tako huda — zaptije so prišli — ko pa je videl Petra vklepenega, je skočil k njegovim nogam, se jih oklenil ter vzkliznil: “Ne zapusti nas, Pero! Kdo bo Drljački pomagal na njivah, ako tebe ne bo? Kaj naj počnem brez tebe, preljudi moj striček!”

Orožnikom ni bil po volji ta drastični nastop. S silo so odtrgali dečka od Mušičevih kolien. S pokojnim nasmehom se je ozrl jetnik po svojih gostih, kakor bi jih hotel prositi, naj se ne vznemirjajo zaradi njega. In rekel je: “Mnogobojnikov je šlo na to pot; nisem prvi, ki nosim takšne brojanice. Pozdravite mi Piličane in drvarje, kar jih ni tukaj! Kmalu pride moja nedolžnost na dan in zopet se vidimo. Ni mogče, da bi ne zmagala pravica. Atif Sarajlija razpenja drugim mreže, a sam se bo ujel vanje. Popadljivi volk bo plačal s svojo kožo.”

Vilar se je zazrl v mile in mirne Mušičeve oči. “Koliko je moral siromak pretrpeti in nič mi ni pravil o tem, nič se ni pobahal s svojo žalostjo. Dal Bog, da bi ga ne prevarila njegova nada v pravico!” Tako je mislil.

Poveljnik je mignil z roko in njegovi tovariši so vzeli jetnika v sredo. Mušič je korakal sklonjen, kakor bi nesel vso žalost tega sveta na hrbtnu. Njegove dobre oči so svetile v daljavo, kjer je videl nad temno ječo stati v nebeški gloriiji zvezde pravice. Njegovi gostje so preplašeni in razburjeni gledali za njim.

“Eto jada iznenada!” je vzdihnil Trkulja ter zmajal z glavo.

“O Turčine, živ te Bog ubio!” je kliknil Grbonog ter s pestjo požugal za orožniki.

Vilar je pogledal zasoljeno Danico. Skrb za njo se mu je vdolbala v srce. Kaj bo z njo sedaj, ko so ji odvlekli zaščitnika in ji zapro gotovo tudi brata, ker že izprašujejo po njem. Kdo jo bo hranil in branil v teh sirovih časih in krajih? Teh skrbi so ga rešile ženske, ki so obsule Danico; vsaka bi jo bila rada vzela v svojo hišo, ker v njenem dosedanem domu pač lahko ostane Vazko, ki je srčan deček, za deklico pa tam ni varno. Vsi so bili prepričani, da se Jovica ne vrne v Mušičevo kočo, dokler bo letel nanj sum, da je udeležen pri skrivanju orožja. Nihče ni dvomil o Mušičevi nedolžnosti, glede Jovice pa so bili nekateri mnenja, da morda res skriva in zbira orožje, ker so poznali njegovo bujno glavo in kipeče sovraštvo do tujcev. Ako je stvar takšna, se zateče pozimi v kakšni daljni

gorski vasi pod sticho usmiljenega kmeta, poleti in jeseni pa se bo skrival po hajduškem načinu v nedostopnih šumah, a ogibal se bo Piliča in obljudenih krajev, zato treba poskrbeti za njegovo zapuščeno sestro. Tedaj je stavil Mitaj Karavajci, Mušičev gospodar, dolg Srb s častljivimi, visečimi brki, vzajemno z ženskami predlog, naj se nastani Danica za čas Mušičeve odsotnosti pri Drljački, Vazko naj prebiva v njegovi hiši, naj upravlja z njegovim hanom in mlinom, Danica naj mu hodi pomagat. Tako so sklenili in tako se je tudi zgodilo.

Ko je bil Vilar slišal, kako modro je uravnana stvar, je plačal Vazku svoj dolg, potem je tiho odšel proti domu. Vso pot se je zavzemala njegova misel za nesrečno deklico.

Evo, kaj se mu je sanjalo tisto noč. Sanjalo se mu je, da leži na široki planjavi. Kar pridirja po planjavi kozliček in za njim drvi petorica volkov, hoteča se posladkati z njim. Na vso moč beži kozliček in v skokih drvi za njim divja zverina. In glej, ko kozliček vidi, da je že izgubljen, se obrne proti Vilarju, hoteč iskati zavetja pri njem, ki se sam ves trese od strahu, da ga ne bi zapazile one krvoločne živali. Hoče kozliček leči k njegovim nogam, a on ga odriva proč, dasi mu je težko pri srcu, ker ne more pomagati preganjancu. Ljubši mu je svoj jaz, ljubša lastna varnost nego živalca, torej jo suje z nogo in odganja. Veselo je vzdihnil, ko se je probudil iz teških sanj.

Dopolodne je urejal svoje pisarske stvari, da pred obhodom v Tuzlo v redu odda Bierkopfu. Zaglavljen v mehanično delo, je premišljeval o večeršnjem dogodku. Volkovi gnetejo kozlička, a on naj mu pomaga. Dvignil bi se z njim v zrak, ker na zemlji ni pravice, toda zavezani so mu krila. Oni na otoku so mu jih zavezali, vse so tako uredili, da se njegov glas ne more zaslišati iz puševce. Ako se Pero Musić sam ne izmaže, kako naj mu pomore on! Kdo naj pogubi Atifa Sarajlijo, ki je zaupen mož na otoku in v veliki milosti! Ko bi pa vendarle kaludjer skrival orožje? Ta človek je sicer poštenjak, a odločen je, neustrašljiv in sposoben za vse podvige, ki so naperjeni proti tujcem. Kaj bo z Danico?

V svojih mislih je toliko krenil od pisarskega dela, da ga tisti hip več ni mogel vršiti. Odložil je pero in vstal. Razburjen je stopil po sobi. Škripale so podnice pod njegovimi koraki, stene so se tresle. Kaj, ko bi jo za čas odsotnosti njegovega brata odvedel nekam, čeprav preko Save? Dal bi jo dobrim ljudem in preskrbel bi ji primeren opravilo. Toda temu bi se protivil ljudski glas, takšna skrb za zapuščeno deklico bi ga spravila v neroden položaj. Kaj, ko bi jo spravil k Bajičevim ali pa k Hrenovim, tam bi bila varna pred vsako zalezljivostjo.

Stopil je k odprtemu oknu in pozorno je pogledal na senčnato pot ob Oskovi. Kdo se zbije in poskakuje po zločnem klanu proti kolibam? Ves bel je in upehan kakor oni kozliček v sanjah. To je Vazko, ki se v potu svojega obraza žuri nekam. Za pas si je zateknil fesič in čelo si otira s stanom ohlapne srajce. Ko je bil deček dospel do hleva, je udaril naravnost proti uradniški kolibi. Srečala sta se s pogledi, Vilarja je izpreletela misel, da hiti deček k njemu v važnem poslu od osebe, o kateri je prav kar premišljeval.

“Vazko, iščeš li mene?” mu je zaklical.

“Tebe, gospodine Franjo!” je zadihajoč se važno odgovoril oni.

“Le kar noter pridi!” Šel mu je po mostovžu nasproti, ga prijel za roko in vedel v svojo sobo. “Kakšno novico mi prinašaš?”

Vazko je posegel za srajco, izvlekel v podobi pisma zložen list, ki je bil iztrgan iz šolskega zvezka, in ga podal Vilarju. “Evo, piše ti Jovica.”

“Jovica?” se je začudil Vilar, ki bi bil rajši prejel pismo od koga drugega. “A kje je? Doma?”

“Danes zjutraj je prišel pogledat k sestri, napisal je list in me poslal k tebi.”

Vilar je razgrnil list in se zazrl v precej dolgo procesijo cirilskih črk. Pač je lahko čital svojo iz slovnic naučeno rusko in srbsko cirilsko pismo, a tuja mu je delala težkoče, ker je nikdar ni dobil v roke. Zato je vprašal: “Veš li, kaj stoji na listu?”

“Kako bi vedel? Ni pisano meni, ampak tebi,” je s poudarkom odgovoril brhki Vazko; zazijal je po stanovanju, vrteč fesič v roki.

“Želi li Jovica odgovor?”

“Nič ni rekel. Naročil mi je, naj oddam pismo, in je šel.”

“Kam?”

“Bog ve. Najbrž v planino. Odgovora bi mu ne vedel kam nesti.” Obrisal si je z rokavom pot s čela in še nečesa se je spomnil. “Tu doli v Oskovi ribari gospod Birkov in ta me je vprašal, kam grem. ‘Pozdrav nesem gospodinu Franju od Danice Miloševićeve,’ sem mu odgovoril. Da si videl, kakšen obraz je naredil, kakor bi bil vgriznil v nezrelo lesniko.”

“Zakaj pa?”

“Prej, ko še tebe ni bilo v tem kraju, je rad posedel v našem hanu. Po dve uri je sedel, pil kavo in zijal na Danico kakor gladen volk na kozo. Ko je nekoč Danica šla v mlin, se je opotekal za njo, kakor metljava ovca na pašnik.”

Vilar je prenesel svoj razširjeni pogled od krevljaste cirilice na Vazka, ki se je prestrašil in umolknil. Zroč na dečka, si je mislil: “Jevica mu je petnajst let, pa že ve, za čem se peha svet. To dela kri in prirodna bistrost duha, pa pravijo nekateri, da k temu navaja čitanje romanov.”

“Nu, nadaljuj, Vazko! Kaj se je zgodilo potem?” je izpodbudil.

“Zli čas je nesel jastreba k vodi, da si ujame ribico. Namreč takrat je prišel v han Jovica. Povedal sem mu, kam je šel Birkov. In sokol za njim. Prijel je jastreba za vrat in ga vrge v Oskovo. Ves premočen je šel Birkov domov. Gledal je kakor kuhan rak iz skleda. Zeblo ga je, ker to se je zgodilo pred Veliko nočjo. Od takrat se pri nas več ne ustavi, ker ga jezi, da mu je Jovica potrl kremplje in peroti in si ni mogel omastiti kljuna. Ali ni prav naredil Jovica...”

“Prav.”

“Ziniti in nič reči, ne velja — nas je učil Jovica. Ako ti, gospodine Franjo, pogledaš za Danico, onda pošten človek zre izza brda — kakor bi posijalo solnce na cvetje. Toda Birkov, zaptije, Atif Sarajlija, Gajer — jok — ne boš pil, Mujo, šečeri šerbeta!”

Vilar se je lažno namuzal. “Za vraga — zrel deček!” je pomislil. Potem ga je vprašal, kdaj je prišla Danica iz Črne Gore, na kar je dobil pojasnilo, da je lansko jesen šel Jovica sam ponjo na Cetinje in jo privedel v Tuzlo k Bajičevim. Ker ji tam ni ugajalo, je prišla k bratu v Pilič.

“Nu — dobro, Vazko. Pozdravi mi Danico in doma bodite prijazni z njo!” je rekel inženir ter položil list na mizo.

“Čemo, bogme! In ti pridi v nedeljo k nam v Pilič. Drljačka ti speče piško in kolač.”

“Sedaj ne morem, ker se preselim v Tuzlo.”

Deček je svetlo pogledal. “In ti ne prideš v han...” je vprašal z obupnim in prosečim glasom.

Vilarju se je zamislil. Smatral ga je za prijatelja, ki ve za njegovo srčno zadevo. “Pridem, Vazko. Samo za nekaj tednov grem v mesto, da zgradim nov most preko Jale. Tudi za tvojega strica bom govoril —”

“O prosi zanj, gospodine Franjo! On je nedolžen kakor punčica v očesu. Dolgčas nam je po njem.” Dečku se je zmračilo lice.

“Ko bom v Tuzli dočelal in vse opravil, se povrnem in vizo ostanem tukaj. Pridno bom hodil v han in v Pilič pridem. Pa te dni pridem še tudi v han.”

Ko je bil Vazko odšel, je sedel Vilar k mizi, da prečita list. Pa to ni bilo lahko. Črke so mu migljale pred očmi; imele so svoje posebne poteze, repke in zavijače, kakršnih ni našel v slovnicu. Začel je razbirati kljuke in krevljice od zadaj; najprej je pogledal na podpis, ki se mu je precej razodel: — Jovica Milošević. Potem je pomislil nekaj in zarobantil, čemu mu kaludjer ni pisal z latinico, ki mu prav tako gladko teče kakor cirilica. “Nu, Srb in je šovinist, ki se obeša na te kaveljce, kakor vsak drug na svoje. Prav ima. Slovence bi v takim slučaju bratu Slovanu najbrž pisal nemški, ker šolobarda je ves zaljubljen v nemščino celo tam, kjer tega ni potreba.” Tako je prepeljal svojo jezero od kaludjera na Slovence in se polagoma potolažil. Pričel je zopet odgovoriti začarano pismo. Odkril je odgovor in pozdrav. S pomočjo pismenk je hitro razluščil vso vsebino. V pismu ga je prosil Jovica, naj gotovo pride popoldne, ko bo stalo solnce nad Zelebojem, na stezi, ki drži nad Medvedjim Dolom v Kladanj in v dolino ob Krivajci, na tisto stezo, kjer sta se sešla zadnjič. Povedati mu mora nekaj važnega, kar bo posvetilo v zadevo o najdenem in zaplenjenem orožju ter oprostilo Mušiča ječe, ‘ako Bog i sreča daže.’

Vilar je dolgo držal list v roki in strmел vanj. Ta nenavadni človek s kolotočnimi hajduškimi očmi — hajduštvo je šele zdaj spoznal v teh živahnih očeh, prej so se mu zdele melanholične — in z neugnanim sovraštvom do tujcev, se mu je zazdel sumljiv. Gotovo je bežal na planino zato, ker se boji oblasti zaradi skritega orožja. V strahu pred kaznijo je bežal morda na ‘hajduški sestanek’. In zdaj ga vabi, da se prizna sam v krivdi in ga prosí posredovanja, ki osovobodi starega Mušiča. Domislil se je, da mu je Jovica ono popoldne na stezi nad Medvedjim Dolom razodel, da je v njegovem taboru vse znano, kar se godi v Vilarjevem. Kakšen tabor je menil? Tabor nezadovoljnih, sovražnih agitatorjev, zarotnikov, vohunov, morda celo hajduški tabor? Sklenil je, da se odzove prejetemu vabilu. Ni sicer prijetno, posredovati v stvari, ki se je obrnila na takšno kočljivo stran, no Jovica se mu je zdel vselej zanimiv, dasi nesrečen poštenjak, vrhutega je Daničin brat, zato se razgovoru z njim noče odtegniti. Postal je radoveden in radovednost bi ga bila gnala v samo središče hajduškega zbora.

26.

Po obedu se je potil v goro. Tih in zamišljen je šel preko Medvedjega Dola, ne da bi besedo izpregovoril z delavci, ki so pri njegovem pojavu dvignili glave, navajeni njegovega pozdrava. Ni se mu mudilo, solnce je stalo na modrojasni vedrini še daleč od Zeleboja. V onem delu pragozda, ki so mu drvarji prizanegli, ker so ga spoznali za bolnega, je poduškal. Sedeč na skalini ob nezatni stezi, je zvesto gledal gor in dol med drevje, se li ne pojavi oni, kateri ga je bil pozval. Ohlajen je nadaljeval pot. Sreč mu je zabilo močnejše, kadar se je ozrl krog sebe, se li ne odvali od kora iz gozdnega mraka nesrečnej, ki se mora skrivati pred orožniki. Nad udrtno, kjer je oni dan z daljnogledom zasledoval Atifa Sarajlijo, je dolgo stal. Pregledal je vso golavo: razen sumljanja vode v jarku nikjer glasu in nobenega živega bitja. Solnce je stalo nad Zelebojem, ko je zavil krog skalnih gruč in zagledal tisto mračno dolinico, kjer je bil zadnjič zaspal. In tam ga je čakal Jovica. Sedel je na tratinu in poleg šumar, tisti Milan Nikolić, ki ga je bil Vilar že dvakrat površno videl v Miloševiću družbi. Moža sta vstala, ko se jima je približal. Jovica je pobral svojo drenovko, mu šel par korakov naproti ter mu stisnil roko v zahvalo, da se je odzval njegovi prošnji.

Šumar si je obesil karabino na ramo. Oster in presunljiv smeh je zaigral v njegovih temnih

očeh. “Nu pobratime, zdravstvuj!” se je poveljal z globoko donečim glasom pri Jovici, grem preko Kravanje, da ustrelin zajca na čerjo. A pazi mi, Jovica, na roko, da bo kadar prenehajo kokodakati jajca in zapeljiv teleni. In zapomni si: beg je ukazal psu, repu, rep dlaki, dlaka je vedno na tlaki.” Pa zagonetnih besedah je snel karabino in napeljal njo inženirju vojaško počaščenje, prenesel na levo stran na sree. Potem je pihel pišto, ki je držala navkreber proti prevalu, je gledal za orjaškim gozdnim čuvajem, je skrivnostne besede je pač slišal, pa jih ni umel. Še le, ko mu je oni izginil izpred opazil, da Jovica več ne nosi roke na preračunima jo pa še obvezano.

“Kaj je s tem skrivnostnim šumarjem vprašal. ‘V katerem taboru se nahaja vašem ali v tujem? Morda služi obema.’”

“Pošten človek je Milan Nikolić,” je odgovoril Jovica.

“To je torej tisti, ki vam prinaša nova tujeja tabora?”

“I višje glave so na naši strani. Vse so razmere zdaj za naše ljudstvo takšne —”

“Naša uprava ni idealna, a tako slaba, kor sodiš ti.”

“Nezmožna je, zato nastavlja pri sebi zmožne ljudi iz vaših krajev. Vesela je, da jih izbehi doma. In če pridobi našega človeka dobi Bošnjaka, ki ji hoče opravljati školsko delo, vzame i njega v svojo službo.”

Jovica se je spustil po strmim pobočju v Vilar za njim. Debeli gramoz ni držal težke pinje, tako da sta bolj drčala nego šla. In njena, izpostavljenega ves dan solčni žari, je bila toplota in zvrha jima je solnce pripeljal. Vsa zapotena sta pridrsala v dno pobočja k potoku. Do sem ni segalo solnce; ostala hlad ju je obvel. Jovica je postal, se nagnal na skalo in izpregovoril: “Gospodine Franjo, morda veš, kako se je vršila okupacija te skega okraja —”

“Vem,” mu je prestrigel besedo inženir, čivajoč na kamnu in otrajajoč si pot s čelo. Sem sam služil v diviziji generala Saparija. Jovica je debelo pogledal nanj. “Dobro, ko si služil, veš. Ko je Sapari vdrugič prišel na Tuzlo ter jo osvojil in je plevljanski minister svojimi Arnavti bežal proti Zvorniku, so se Arnavti, ki so bili iz tuzlanskega okraja, muftiju, razkropili na vse štiri vetrove. Na 24 milijonov jih je bežalo preko Konj-planine po stezi, ki je bila v polovici te teri sva prej stala, v pokrajino ob Drinici. Vaji in pod Romanjo-planino. Tam je gospod la že vsa vojska. Ker ji vstahi niso hoteli, roženi priti v pest, so spotoma popetali na b v hosto ali ga skrili v duplinah in jamah lovja. Hajdi za menoj, pokažem ti takšno vališče!”

Lezla sta nekaj časa kraj potoka med redkim, a bohotnim zelenjem, pripraski peska in gline. Na levo in desno so stali obrasle z mahom in ubornim grmičjem; na so se poznali vplivi prirodnih sil: tu je črna ali snežnica vrtala po njih in jih izmrla, je pa raztrgal mraz; tam trohni in se drobi zarezami in razpokami v prsi kamenje, od se se od skalnih gruč; in tu široko zija na skala, kakor bi podzemeljski znoj iz žrelo in vdihoval zrak; in visoko gori mon ti na nekakšnem obronku ali polomu majna ha rodovitne zemlje, vsa prerasta z zeljstjo se od zdolaj zdi podobno pisanemu šopku, temu k skali za okras. Dočim je Vilar v gledal v razsekano pobočje, ugibajoč, kraškega značaja v teh skalah, je Jovica zrl v tla ter delal gaz med širokimi, temno stimi listi pripotočnih rastlin. Zdajci pa je stal.

“Evo, tu je hodila nedavno tega človeka. Tu pred nama se pozna v glini sledi ke,” je izpregovoril, odgrnivši z dremovni lišče. “Tu in tam je zlomljeno sočnato stelo, tu je te dni hodil prokleti Atif Sarajlija.”

Vilarju se je začelo daniti. In hitro je vzel: “Res je hodil. Veš li, tisto popoldne, mi v teh samotah pravil povest svojega življenja, sem ga gori s steze opazoval, lezel iz tega jarka. Pod pazduho je nesel v papir ali cunje zavitega.”

Jovica se je naglo obrnil in trpko je vnil: “Glej, gospodine dragi, kako se vama! Tega mi takrat nisi povedal, da je nesel. Torej baš tisti dan! Turški pes je orožje iz skrivališča, da ga podtakne me Mušiču. Hajdiva dalje!”

Inženir ni bil na jasnemu, kako je to, nahaja tu v sredi gozdov orožno skladišče, bi ljudje kradli handžarje in samopale, mu je razložil, da je orožje skrli najbrž neki jo Sarajlija, ki je bežal z vstahi iz Tuzle, potem pred svojo smrtjo povedal zanj svo bratu Atifu. “Dolgo sem pazil na Atifa, hodi po handžarje, ki jih prodaja tujcem, razkladal Milošević, ‘naposled sem ga Mimo mene, Atif a in še dveh drugih mladih ve za to skladišče. In ko bi vedel, vsak ga ognil, ker se sedaj vsak boji orožja. So tudi drugod takšna skrivališča; baje, nahajalo zadnje dni septembra 1878. leta zdihih toliko stran vrženega orožja, kolikor Dobri ljudje so pobrali in poskrili, kar je porabnega, ker čez sedem let vse prav pride je bilo slabega, so prostovoljno odnesli v kano — (Nadaljevanje). —

Vagabundi so v Evropi izginili, odkar je vojna. To je že verjetno, ker jih je bilo za kanonov še premalo. Ampak le malo potakaj Koliko jih bo, kadar bo vojna končana.

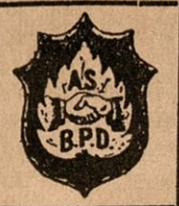
Denar je v vojni prav tako sredstvo

bombe, granate in torpedo. Nič čudnega ga tudi tako rabijo.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1894.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1903 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
Opredeljena pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovajlo pošiljati, gl. tajnika.
Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

ALKOHOLIZEM NA ANGLEŠKEM.

Pred kratkim je angleški finančni minister Lloyd-George prejel odposlanstvo delavcev, ki so bili obizrgani, niso smeli po več tednov v družbo, tako so bili osmrjeni.

Kakor imajo ponekod po bojišnih pločevah iz žice, po katerih je v vrhu boljše obrambe še napeljan električni tok, vidimo enako orožje tudi pri nekaterih živalih in sicer pri ribah, ki udarjajo svoje sovražnike z električnim tokom. Ena teh rib je znana pod imenom "torpedo", torej pod imenom najhujšega pomorskega orožja. Nekateri morski polži love svoje žrtve na poseben način. Izbrizgavajo namreč sluz, na katero se love njihove žrtve. Tudi nekateri pajki love svoj plen, brizgajoč na mravlje in drobni mrčes nitke in jih takorekoč ulove v zanko.

V rekah Zadnje Indije in v sedelnih otokih živi ribica, ki strelija mrčes, sedeč na vodnih rastlinah in ga lovi zelo spretno. V posebno izobilno žrelo nabere vode in jo potem brizgne z veliko spretnostjo na svojo žrtev, ki jo hoče ujeti. Na najspretnejši in najprimernejši način pa lovi svojo žrtev znani mravljinčar, čigar ličinka si izkopava posebno past, v katero lovi mravlje in drobni mrčes. Več pajkov ima pajčevine, ki so zelo podobne žičnim zaprekam v vojni.

O mravljah je znano, da se vojujejo kakor vojske. Razvila se je pri njih "vojaška kasta", torej stalna mravljinčar armada. Tak mravljinčar vojak ima posebno obliko trupa, zelo veliko glavo, tako, da lahko v slučaju nevarnosti zagradi ozki hodnik v mravljišču in ga brani s svojimi močnimi grizali. Nekateri tropični mravlje imajo zelo velika grizala v podobi sablje, s katerimi morejo težko raniti sovražnika.

VOJNA IN ŽIVALSTVO.

Človek si veliko preveč domišlja, da je izumil vojno in da je zaradi tega višji kakor živali. Davno preden je bil človek na svetu, so živali imele svoje joksovanje, in s tem, da ima človek dandanes vojno, le dokazuje, da se z vso svojo civilizacijo in kulturo ni povzdignil iz živalstva.

Ne le za prirodoslovce, ampak splošno je zanimivo opazovati, da uporabljajo živali različna orožja v svojo obrambo in da se lahko celo govori o posebni "vojni tehniki" živali. Tako ima na primer slon jako zanimivo orožje, nekakšen mehanizem, napolnjen z rjavim barvilom. Če zasleduje sipo kaka druga žival, izpusti sipo to temno barvilo v vodo in jo tako skali. Sovražnik se nahaja tako v kalni vodi, kjer ne vidi nič, in v tem mu sipa uide.

Podobno, toda radikalnejše orožje uporablja ameriški dihur. Ta žival daje znano dragoceno kožuhovino, toda svojo kožo zna braniti po najmodernejši tehniki smrčljivih bomb. Če ga zasleduje človek ali žival, brizgne po zasledovalcu iz svojih žlez na razdaljo šestih metrov z veliko gotovostjo neko tekočino, ki smrč tako zelo, da v ničemer ne zastaja za smrčljivo bombo. Neznosni smrč se čuti na kilometer daleč, in kdor je bil obrizgan, se ne

Pohabljeni po vojni.

Za delavce tiči v svetovni vojni neka nevarnost, na katero se večinoma malo misli.

V vsaki vojni so vojni invalidi. Ta je izgubil roko, ta nogo, oni oči, zopet oni je drugače pohabljen. Nekaterim pozdravijo poškodbe popolnoma, drugim le deloma, sploh nas ta slika požrtvovalnih ljudi kričeče opominja na dolžnost, ki jih ima družba do njih. Koliko ranjenec čaka le na rešitev svojega življenja, ki mu ga utegne zagotoviti dandanes zdravniška spretnost. Imamo vrsto vojni invalidov, ki so dalje časa ne-sposobni za delo, imamo pa še bolj nesrečne invalide, ki so popolnoma pohabljeni ali celo slepi. Sočutje imamo z njimi, kadar jih srečavamo in morda se zbuja v nas celo nekaka hvaležnost do njih. Preskrba takih vojni invalidov je postala silno važna. Prav lepo je označil dolžnost preskrbe neki nemški general, ko je nastopil proti agitaciji za vojne spomenike, rekoč: "Dajte nam kruha namesto kamenja! Skrbite rajši za invalide, vdove in sirote!" Tako kakor misli ta vojak, mislijo tudi delavci, ki so mnenja, da je zadostna preskrba vojni žrtev primeroma najdražji vojni spomenik.

Tudi v Avstriji imajo že precej dolgo vrsto izkazov izgub, ki navajajo števila ranjenec, precej velika števila so to, tako velika, da je vprašanje preskrbe povsem na mestu. Imajo sicer tudi tam zakon, ki deloma ureja preskrbo invalidov. Toda zakon je iz leta 1875, torej precej zastaran. Nedavno je bila posebna deputacija pri vojnem ministru, ki je povedal, da se že pripravljajo primernejši zakon glede preskrbe invalidov. Imeli nismo že dolgo nobene vojne, živeli smo srečne mirne dneve, pa se ni pokazala potreba časa primerne izpremembe dotičnih zakonitih določb. Sedaj je ta potreba nastopila — za to pač ni treba nobenih dokazov več —, da se izkaže "hvaležnost domovine" čimprej in čim izdatneje. Med njimi so sinovi delavcev; naši delavski bratje so to, ki so pred tremi četrti leta odšli zdravi, in ki so jim voščili srečno pot. Z nič manjšim zaupanjem ne polagajo svojih interesov kot pohabljeni v roke organiziranih delavcev, kakor so jih polagali takrat, ko so bili še zdravi. Njih zaupanje, ki je najlepše priznanje za delavsko gibanje, ne bo ostalo brez uspeha. Solidarnost s temi žrtvami zahteva, da se zanimajo delavci trajno za bodočnost teh ljudi.

Ali kako naj se skrbi zanje? Delavci odgovarjajo na to vprašanje tako:

Nihče ne more povrniti vojnimi pohabljenecem zdravja in udov. Toda breme olajšati, ki jim bo bodoče življenje, ko ne bodo mogli kot dela vajeni močje opravljati svojega poklica v polni meri, to jim pa lahko lajšamo in ga tudi moramo lajšati. Čuvati jih moramo pred skrbjo za življenjski obstoj, pred bedo in siromaštvom, in menimo, da je popolnoma prav in primerno, da začnemo v tem zmislu delovati. Potrebno je prav tukaj najživahnejše zanimanje delavskega razreda za ureditev tega vprašanja. Zakaj čuli in čitali smo že različne predloge in nasvete, s katerimi se pa mi ne strinjamo, ker so nasprotni našim in utegnejo postati še bolj temu, kar zahtevamo mi za invalide, ali pa ker bi se izvedli na stroške posameznih razredov, na stroške delavstva.

Invalidi so bili pohabljeni v boju za "domovino", in ne vemo, kako bi ti umeli to, če bi jim domovina odrekla pomoč, ali jo skušala samo zmanjšati. Po našem mnenju je dolžnost vse dežele, da preskrbi invalide. Preskrba invalidov je takorekoč del vojne, sicer trajna uredba, ki je ni mogoče opustiti. In enako kakor preskrbi splošno denar za vojevanje, ga mora preskrbeti tudi za invalide. Sedanja vojna tako vpliva s svojimi dogodki na nas, da nismo nenaklonjeni invalidom. Prireajo se zbirke in najrazličnejše reči, ki donesajo dohodke v take namene. Vse te priredbe pa imajo veliko napako: nosijo namreč znak dobroteljske. Temu bi se morali ogniti zlasti pri preskrbi invalidov. Taki viri dohodkov niso stalni; pomoč bi torej ne zadostala ne potrebi in ne namenu. Invalidi imajo pravico do preskrbe iz sredstev splošnosti. Pridobili so si s svojim žrtvovanjem pravico do preskrbe, ne pa do miloščnosti. Mi vsaj si ne moremo misliti žalostnejše slike, kakor če bi morali ti junaki z orglami prosjati po svetu.

Prav nujno je torej, da se preskrba invalidov čimprej uredi, da se dovolijo invalidom iz državne blagajne draginji primerne pokojnine. Hitro je posebno nujna, ker so sedaj podani vsi predpogoji za srečno ureditev. S časom po požrtvovalnost manjša, in res ne vemo, zakaj naj bi invalidi zaradi tega trpeli večjo bedo. In slednjič je uredba nujna tudi za-

raditega, da spoznamo pravočasno temelje te uredbe. S tem bi se tudi preprečili vsakršni drugačni nezaneesljivi projekti; saj je merodajnim krogom že itak znano, da so bili priporočani že različni načrti in med njimi tudi taki, ki so zahtevali preskrbo invalidov izključno na stroške delavstva in njega življenjskih pogojev.

Kakor razvidimo iz zapisnika seje strokovne komisije avstrijske z dne 6. marca, se peča brnska delavska nezgodna zavarovalnica z vprašanjem, kako bi preskrbela invalidom delo. Dalje smo tudi čitali, da se trudijo — in kdo ne bi tega odobral? — kako bi omogočili slepim vojakom nov življenjski poklic. Ustanovili so šole za invalide z eno roko, da se izuče delati z eno roko. Seveda bo mnogo invalidov najbolj zadovoljnih v svoji nesreči, če bodo mogli zopet opravljati svoj poklic ali kakšno drugo primerno delo, ki jih bo preživljalo. Zdravi delavci temu nikakor ne bodo ugovarjali. Prav tako pa tudi ne sme nihče misliti, da bi se delavstvo dalo slepiti. Tukaj namreč preti neovrženost nevarnost, da bodo podjetniki sprva sprejemali v delo invalide iz "sočutja" in "patriotizma", a prav kmalu bodo opazili, da "ti ljudje" vendar niso toliko sposobni kakor drugi, kakor oni, ki jim morajo plačevati pogojene mezde. In takrat pride trenutek, ko začne invalidom očitati njih nesrečo in jih izrabljati. Invalidi se bodo morali zadovoljiti z manjšo mezo, ali pa iskati posel drugod; to bo potem alternativa, ki jo bodo imeli invalidi zmerom pred seboj; in v tem trenutku že tudi dobe delodajalci partijo. Invalidi je zadovoljen, ne da bi slutil kaj zlega, tudi z manjšo plačo. Drugo delavstvo pa ima pri tem škodo; zakaj podjetniki bodo po tem ključu skušali sploh znižavati mezde.

In še ena nevarnost preti. Invalidi bodo zavzeli mesta, ki bi jih opravljal sicer zdravi delavci. Torej tudi v tem slučaju je preskrba invalidov na stroške delavstva! Opravičeno je torej strokovna komisija izrekla, da naj se preskrba invalidov uredi tako, da ne bo povzročala delavcem zniževanje mezd. Če se preskrba uredi tako, potem bo dobra, in bo stvar strokovnih organizacij le to, da se bo izvrševala. Hvaležnost mora dokazati vsa domovina, ne samo delavci.

le to, še več, glede na težavne boje za existenco rudarjev ne le v zavarovalnih stvareh, marveč tudi glede krivičnih mezdnih sistemov v rudništvu je to breznačajnost, zakaj ti le izkoriščajo svoje organizirane tovariše, ne da bi v resnici sodelovali sami v organizaciji; žanjejo namreč, ne da bi bili sejalci; souživajo, ne da bi bili kaj delali.

Do tega sklepa pridemo, če natančneje opazujemo zgoraj navedena števila oddanih glasov. Kandidati Unije rudarjev so prejeli 93.647 glasov, to je 57 odstotkov vseh oddanih glasov, ostali glasovi so izrečni nasprotniki, ki so jim nacionalni interesi važnejši nego gospodarski; torej politični nasprotniki, s katerimi tukaj ne računamo. Ti nam niso prav nič škodovali, ker smo zmagali brez njih z ogromno večino.

Govoriti hočemo torej samo o razmerju med centralno organizacijo in to večino, oziroma organiziranci in njih "pristaših". "Pristaštvo" je jako lepo, pride se tudi tam, kamor pridejo oni, ki morajo "vleči", in sicer prav poceni in brez težav. Prej smo menili, da je vzrok njih indiferentizma, da ne spoznajo svojega nemoralnega ravnanja. Če pa vidimo, da postaja leta in leta tako ravnanje stalno in sistematično, tedaj je to ravnanje prej premišljeno kakor pa indiferentizem, ki ga nikakor ne moremo opravičevati, pač pa se nam zdi deloma razumljivo.

Teh takozvanih indiferentnežev, saj jih poznamo že mnogo let, in delamo z njimi skupaj, kajti v rudništvu je fluktuacija manjša kakor v drugih industrijah, ni nihče mnogo silil, in niti jih ni nihče dostikrat pozival, da "sodelujejo" tudi v organizaciji. Ogibali smo se jim prej, kakor pa da bi jih bili povabili v svojo družbo. Na drugi strani se pa z njimi razgovarjamo o vsem, samo ne o organizaciji. Zlasti pa je sedaj nezgodno zavarovanje važna stvar, o kateri bi se morali razgovarjati s svojimi tovariši. O točni izvedbi in nadzoru tega novega in važnega rudarskega varstva se more pravzaprav temeljito razpravljati samo v centralni organizaciji. V življenjskem interesu rudarjev je, da se izvede ta zakon do pičice. To pa je čisto nova naloga delovanja centralne organizacije. Pred nami je velika množica "indiferentnih pristašev", ki sodelujejo samo pri volitvah, ki so tudi zraven. Tudi pri drugih priredbah in opravilih sodelujejo. Volili so z nami, stavalili so z nami, praznovali so z nami prvi maj itd., toda ostali so še vedno velika ovira.

Nimamo nikakršnega urejene mezdne sistema in zaradi tega nimamo nikakršnih mezdnih in delovnih pogodb, kakršne imajo drugi delavci že davno.

Nimamo rudarskih obrtnih sodišč, kakršna imajo že davno drugi delavci — in še mnogo drugih stvari tudi nimamo. Nimamo teh stvari, ker ni sodelovala velika množica "indiferentnih pristašev", ni bila "zraven" pri centralni organizaciji, Uniji rudarjev avstrijskih...

In česa vsega nimamo v Ameriki, ker toliko delavcev ni "zraven" pri socialističnem delu!

ČUDNI PREROKI.

V Zagrebu se je oglasil vedež, ki preračunava sklep miru sedanje vojnne tako-le: Velika vojna proti Napoleonu je začela l. 1813 in končala 1814. Ti dve številki skupaj 1813+1814=3627. Razdeljeno v dve številki dá 36 in 27. Sedaj seštejmo številke 3+6=9 in 2+7=9; rezultat je 9 in 9. Mir je bil podpisan v resnici 9. septembra. — Vojna francosko-nemška je pričela 1870 in končala 1871. Seštejmo 1870+1871=3741. Številki 37 in 14. Seštejmo 3+7=10 in 1+4=5. Mir je bil v resnici podpisan 10. maja. — Sedanja vojna je začela 1914 in najbrže ne bo trajala čez 1915. Seštejmo 1914+1915=3829. 3+8=11 in 2+9=11. Potemtakem bi bil podpisan mir po sedanji vojni 11. novembra 1915. Ako pa bi se vojna vendar zavlekla v leto 1916, ima biti mir podpisan 11. marca.

Če naročiš časopis, ga tudi čitaš!

Ako čitaš, ne čitaš le z očmi, ampak z možgani!

Za premišljanje in uvaževanje.

V Avstriji so imeli pred kratkim rudarji volitve v zavarovalnico zoper nezgode. Socialisti so pri teh volitvah sijajno zmagali. Z veliko večino so bili izvoljeni kandidati Unije. In kdor pozna avstrijske razmere, ve, da je tam unijsko in socialistično vsoeno.

Z ozirom na te volitve ima "Delavec" članek, ki je sicer pisan za odnotne razmere, pa nima za ameriške nič manj pomena. Treba se je le v mislih prenesti v ameriške okoliščine.

Članek pravi: 93647 glasov! Ali so naši rudarji in sodrugi že kdaj primerno razmišljali o tej številki? Pri volitvi v nezgodno zavarovalnico za rudarje (predstojništvo) je bilo oddanih za nas teh 93.647 glasov, to je za kandidate Unije rudarjev avstrijskih. Od vsakih 100 rudarjev jih je zaupalo svoje glasove okoli 57 centralni organizaciji. Torej precej več nego polovica vseh v montanistični industriji zaposlenih rudarskih in fužinskih delavcev je izreklo zaupanje Uniji rudarjev avstrijskih, ter so s svojimi glasovnicami sami potrdili, da so kandidati, ki jih je postavila Unija rudarjev avstrijskih, najboljši in najmožnejši zastopniki rudniških in fužinskih delavcev.

O tem priznanju zaupanja se nam zdi potrebno nekaj izpregovoriti. Na prvem mestu imamo rudniške in fužinske delavce v alpskih deželah, h katerim spadajo tudi montanska podjetja v Gorenji in Dolenji Avstriji, ker so tudi uvrščena v prvo volilno okrožje. Od vseh delavskih volilcev tega volilnega okrožja jih je

93.4 odstotkov, to je od 100 volilcev 93 glasovalo za kandidate Unije.

Od rudarjev v zapadni Galiciji jih je glasovalo 88 odstotkov za kandidate naše centralne organizacije. V največjem rudarskem revirju avstrijskem v Moravski Ostravi je bilo 66.4 odstotkov glasov oddanih za našo Unijo. In še celo na zloglasnem severozapadnem Češkem, kjer je stalo v volilnem boju proti nam devet nasprotniških strank, je glasovalo za naše kandidate 47.7 odstotkov volilcev. Le v tretjem volilnem okrožju, ki obseza večinoma češko ozemlje v srednji Češki, so zmagali separatisti. Pa tudi v tem volilnem okrožju je glasovalo za naše kandidate 30.000 rudarjev.

Glede volitev v razsodišča velja isto, prej pa bi mogli trditi, da je razmerje glasov pri volitvi v razsodišča še ugodnejše za nas.

Opozarjati hočemo najprej na dejstvo, da je med temi 93.000 volilci tudi mnogo takih fužinskih delavcev, ki niso podrejeni rudniški oblasti, pa so glasovali za naše kandidate. Med 164.546 volilci, ki so volili (to je število vseh glasov), je tudi okoli 8400 fužinskih delavcev za pridobivanje surovih kovin (pod nadzorstvom rudarske oblasti) in okoli 6000 drugih fužinskih delavcev. Od zadnjih jih utegne biti mnogo organiziranih v Zvezi avstrijskih kovinarjev.

V splošnem je Unija rudarjev avstrijskih dosegla pri tej volitvi sijajen uspeh. S tem pa še nikakor ni dokončano delo za nezgodno zavarovalnico. Če odštejemo od 93.000 volilcev, ki so glasovali

za naše kandidate, organizirane rudarje, jih še vedno ostane okoli 80.000, ki sicer priznavajo po men organizacije in nje korist, ne sodelujejo pa pri njej sami. Ta simpatija sama in to priznanje pa ne zadostja. Taka požrtvovalnost organizaciji ne hasne mnogo, če mora utrpeti vse druge stroške sama. Simpatije in priznanje so ceno blago, ki ga je prejela organizacija že večkrat, in ne šele pri zadnjih volitvah v nezgodno zavarovalnico za rudarje. Tudi pri drugačnih volitvah so pristajali centralne organizacije sodelovali v tem zmislu, toda drugo delo in pokrivanje stroškov so prepuščali organiziranim. Ali bo moglo biti to tako tudi v bodoče? To je resnobno vprašanje, ki se nam usiljuje samo. Običajno opravičevanje organiziranih, da "tudi oni sodelujejo, če treba", da "so tudi zraven", — jim bo treba temeljito pojasniti, zakaj s tem se označujejo pravzaprav kot nasprotniki organizacije in ne opravičeni zajedalci.

Navadno govorimo o indiferentizmu te velike množice, in priznavati moramo, da je velik del te množice res indiferenten. Toda vsi ti nezavedneži so pri volitvi v nezgodno zavarovalnico vedeli, da bodo kandidati centralne organizacije tudi njih interese odločno zastopali, in sicer neglede na njih politično mišljenje. Že več nego petnajst let "so zraven", "sodelujejo", toda le pri volitvah in ne tam, kamor pravzaprav spadajo v — centralni organizaciji. Dopovedati jim moramo vendar, da je tak izgovor nemoralen in tako ravnanje istotako. Toda ne

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSA KI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglašiti po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe

Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

INTERNACIONALA.

Na vse mogoče načine so jo polagali v grob. Na tisoče in tisoče je bilo pogrebecev. Prihajali so z različnimi obrazy. Nekateri so se znali premagati, drugi ne; prvi so pretakali solze, debele kakor oreh — kakršne so navadno hinavske solze — drugi si niso mogli pomoči, pa so se smehljali in režali. Eni so polagali vence iz rož, drugi vence iz kopriv na krsto. Eni so peli miserere, drugi juhuho in hopsasa.

Vse je bilo prav. Le — krsta je bila prazna. V vsaki vojni se je zgodilo, da so pometal med ubite tudi navidezno mrtve, pa vendar še žive vojake in so jih s prvimi vred zagreblji; skoraj se ni mogoče iznebiti strahu, da so se tudi sedaj dogodile take strašne reči. Pa so hoteli tudi Internacionalno pokopati na ta način.

Vendar je niso pokopali — ker ni hotela sama zlezti v grob. Ni bilo mogoče. Kajti kdor je živ, ne gre pod zemljo, če je slučajno dobil kakšen udarec ali če je na drug način opešal.

Internacionala je dobila udarec. Resnice ni treba prikrivati. Ali na žalost njenih sovražnikov ni bil smrten. Internacionala je pretrpela krizo, kateri ni mogla uiti, ker še ni bila tako močna, da bi jo bila mogla preprečiti. Vendar pa je bila že toliko krepka, da se ni dala ugonobiti od krize.

Treba je pač nekoliko jasnosti, zlasti sedaj, ko je povsod toliko oblakov in megel, da se vse mračni in je jasnost povsod večalmanj zatemnela.

Internacionala ni mrtva. Tudi če bi bil mednarodni socializem dobil katastrofalen udarec, bi Internacionala še živel. Predvsem se je treba spomniti, da sedanji svet še ni na enaki podlagi organizirana enota; na vseh koncih in krajih se bojujejo različni in nasprotni interesi. Zato ima tudi Internacionala različen pomen.

Prva med vsemi je bila zlata, kapitalistična Internacionala. In nič ni treba misliti, da jo je vojna pokončala, ker se tepe kapitalizem ene dežele s kapitalizmom druge dežele. Že sedaj lahko opazujemo, da niti vojna, katero je sam provociral, ni napravila kapitalizma patriotičnega. Četudi vihti v vsakem kraju zastavo svoje dežele, prisega vendar na tihem na zastavo svojega profita. Krupovi kanoni so Japoncem pomagali premagati Nemčijo na Kitajskem; nemški kapital pomaga v Ameriki izdelavati municijo zoper Nemčijo; in če pošilja Avstrija note v Washington, ki zahteva, da naj se ustavi izvoz vojnega materiala iz Amerike, ne govore te želje v imenu ondotnih kapitalistov.

V svetu kapitalizma so pač razna nasprotja in razne konkurence. Stvar ni le taka, da tekmuje angleški kapital z nemškim kapitalom; saj konkurira tudi doma nemški kapitalizem z nemškim, angleški z angleškim. Kdor more drugemu odjeti kakšen profit, mu ga odje, ne da bi ga količkaj pekla vest zaradi tega.

Ali to ne odločuje. Tendence po koncentraciji je v kapitalizmu najmočnejša. Konkurenca izvira ravno iz te tendence. Močnejši hoče pohrustati slabjšega, večji

manjšega. Če so pa konkurenti tako močni, da se ne doseže uničenje enega ali drugega, se pobota jo na ta način, da se strnejo, da se združijo, pa gredo potem v kompaniji uničevati slabše.

Pri tem ne igrajo deželne meje in narodne razlike nobene odločilne vloge. Po svojih malih in srednjih predstavnikih se ne sme soditi kapitalizem, ampak po svojih največjih. Trusti ne vprašajo za nobeno domovino in za nobeno narodnost, ampak se internacionalizirajo. Ameriški denar dela v Evropi, evropski v Ameriki, oboji v Aziji in v Afriki. Čim večji profit je povsod njegov namen.

Sedanja vojna je v večjem obsegu tak poizkus kakor v manjšem različni borzni in sploh konkurenčni manevri. Naposled lahko zmaga Nemčija ali pa zmagajo zavvezniki; toda tistega kratkovidnega menda ni, ki bi verjel, da bo odločno poražen nemški ali angleški kapitalizem. Kakršenkoli bo uspeh vojne, kakorkoli se izpremeni zemljevid v Evropi in tam, kjer imajo evr. blagajne svoje kolonije, kapitalizem na eni in drugi strani kanala bo vendar sklepali kompromise, ker jih bo moral sklepati, tako kakor jih morajo v konkurenčnih bojih v mirnem času sklepati kapitalisti, ki so med sabo približno enako močni.

Konec vsega tekmovalnega procesa je vedno tak, razun če je ena stranka toliko močnejša od druge, da jo lahko pogoltne kakor velika riba malo.

V socialnem efektu pravzaprav ni razlike, če se več kapitalov na ta način združi v enega, da požre en kapitalist vse, ali pa če se zedinijo s kompromisom. Na vsak način se kapital koncentrira. To se bo godilo tudi po sedanji vojni. Kapitalizmi raznih dežel bodo pozabili na sedanje sovraštvo že zaradi tega, ker bodo imeli po sklenjenem miru neštete skupne interese, da jih bodo branili. Vojna je prisilila razne države, da so začasno monopolizirale razne poganke industrije in produkcije sploh. Povsod se bodo kapitalisti upirali, da bi jim država trajno odvzela prekrasne možnosti izkoriščanja, in taki skupni interesi bodo močnejši od vsakega nacionalizma. Kapitalizem se bo po vojni še bolj internacionaliziral, kakor pred njo.

Zlata Internacionala ima velike dni pred sabo.

Črna Internacionala, ki je z njo tako tesno spojena kakor roka s telesom, že zdaj mobilizira svoje čete na vseh koncih in krajih. Vojna je imenitna priložnost za pridige. "Šiba božja" uči ljudi, da se je treba "vrniti k Bogu." Kleikalizem je aktiven kakor že dolgo ne.

Ta dejstva zadostujejo, da mora tudi socialistična Internacionala živeti. Kajti socializem ni ideja, ki obstoja, če so nekatere glave tako organizirane, da se valja po njih. Socializem je posledica gospodarskih razmer. Ako bi bil svet tako lepo urejen, da bi bili vsi ljudje lahko zadovoljni v družbi, v katero jih je posadila božja previdnost, bi bil vsak Marx in Lafarge in Guesde in Plehanov brezuspešen. Najženialnejši pisatelj in najsijajnejši govornik ne bi mogel iz opravičeno zadovoljnih ljudi napraviti nezadovoljnih socialistov.

Socializem je naravna posledica kapitalizma. Kamor pride prvi, tam se porodi tudi drugi. In če se internacionalizira kapitalizem, se mora internacionalizirati tudi socializem.

Zlata Internacionala se bo po vojni v svojem interesu mednarodno sklenilo. Hočeš nočeš se bo zoper tlak moral pojaviti proti tlak. Del mase se bodo morale krepkeje strniti. Socialistična Internacionala se bo morala postaviti zoper kapitalistično. In kar je v razvoju po zakonih potrebno, se zgodi. Tudi ojačenje socialistične Internacionala se bo izvršilo, ker se mora.

KRUPPOVKA SE RAZŠIRJA.

"Morningpost" poroča: Tvrdi Krupp je zgradila blizu Carigrada veliko tovarno za izdelovanje municije in eksplozivnih tvarin. V tovarni dela 11.000 nemških delavcev. Pri izdelovanju žvepla se uporablja novo električno postopanje.

LAWSON ALI ROCKEFELLER?

Coloradski sodnik Hillyer, ki je obsodil Lawsona zaradi "umora" na dosmrtno ječo, je odklonil njegovo zahtevo za drugo sodišče.

Hillyer je bil, preden je postal sodnik, uslužbenec znane Colorado Fuel and Iron Co., torej Rockefellerjev uradnik. Ko so se pričeli štrajkarski procesi, so bili njemu odkazani — in on se jih ni branil. V Lawsonovem slučaju je izrečno povdarjal, da se ne čuti pristranskega.

Obsodba Lawsona zaradi umora, katerega ni izvršil, katerega ni povzročil, katerega ni naročil, katerega ni ukazal, pri katerem ni bil navzoč, o katerem je šele takrat izvedel kakor drugi ljudje, ki so bili enako oddaljeni od spopada, ta obsodba na dosmrtno ječo je pokazala, da Hillyer ni govoril resnice, ko je trdil, da je nepristranski. Kajti sodba je tako pristranska, da ne more biti bolj.

Če Hillyer res ne bi bil pristranski, bi bil moral to dokazati ravno s tem, da bi bil dovolil Lawsonu drugo sodišče. Kajti obsodba zaradi umora ni bagatela.

Noben normalen pravnik pod kapo nebeško ne more verjeti, da je bila trinidadska sodba pravična. Zlasti odkar je znano, kakšna sredstva so se rabila, da se je teorizirala porota, ki itak ni bila preveč naklonjena Lawsonu, ne more tega nihče verjeti. Toda recimo, da bi mogel biti Hillyer drugačnega mnenja; recimo, da so se mu v Rockefellerjevi službi razvili taki nazori.

Ravno v tem slučaju bi moral reči: "Jaz sem prepričan, da je uradnik organizacije odgovoren za vse, kar se zgodi tekom štrajka! Pa vprašajte drugo sodišče, da vidite, če imam prav ali ne."

Ako bi bil Hillyer izpolnil zahtevo Lawsonovih zagovornikov, bi bil s tem pokazal, da je sodil kot sodnik, ne pa kot Rockefellerjev uslužbenec. S tem, da jo je odklonil, je pokazal nasprotno.

V nedeljo pa je bil v Chicagu v Garrickovem gledališču velik shod. Govorilo je na njem več ljudi, med njimi tudi Walsh, predsednik zvezne industrijske komisije. Predmet njegovega predavanja je bil: "Ali je Lawson zločinec in Rockefeller svetnik?" Udeležba na shodu je bila tako velika, da je moralo oditi na šotne tline ljudi, ki niso dobili prostora.

O Lawsonovem slučaju je Walsh dejal: "Prišel sem zlasti zaradi tega, ker je to protesten shod proti obsodbi in zatvoru ameriškega državljanca, John R. Lawsona, ki je bila izrečena ob takih okoliščinah, da morajo ustrašiti vsakega Američana. In vendar, kakor se nam kaže ta obsodba barbarična, je to vendar le en slučaj v velikem boju za industrijsko svobodo."

O Rockefellerju pa je v glavnem dejal:

"Če bo prihodnji kongres zastopal narod Zedinjenih držav, mora biti njegovo prvo dejanje to, da pokliče John D. Rockefellerja, John D. Rockefellerja ml. in njiju orodje Mackenzie Kinga predse, in če bi ti ljudje še nadalje kljubovali narodu, jih je treba obtožiti zaradi zločina proti vladi in poslati v ječo."

Če bo prihodnji kongres zastopal narod Zedinjenih držav....

Frank Walsh si je s svojim pogumnim nastopom na čelu industrijske komisije pridobil nedvomne zasluge. Ali ameriški kongres cenj previsoko. Kar mu Walsh svetuje, ne bo ne njegovo prvo, ne njegovo drugo, ne njegovo tretje dejanje; najbrže sploh ne bo klical ne starega, ne mladega Rockefellerja na odgovornost in tudi Mackenzie Kinga ne. Kongres v Washingtonu namreč res ne reprezentira naroda Zedinjenih držav, ampak interese Rockefellerjev in ostalih ameriških velekapitalistov.

Pravi pač lahko, da reprezentira narod, kajti narod ga je volil. Kako ga je volil, o tem pa ni treba izgubljati besed. Dokler ne bo narod drugače volil, tako da bodo v kongresu res zastopani njegovi interesi, se ni treba Rockefellerju nič bati. Kongres ga ne bo nadlegoval, in tudi v ječo ga ne bo poslal.

DALJNI VZHOD.

Nihče ne more dvomiti, da so postale dežele na skrajnem vzhodu užije zelo važne in da se pripravlja tam velik del bodoče zgodovine. Evropski kapitalizem je "otvoril" Japonsko in Kitajsko, ker je potreboval novih trgov za svoje industrijske produkte, pa novih zakladov surovin za svojo fabrikacijo. Kakor tolpa gladnih volkov se je vrgla zlata internacionala na dežele, ki so se bile stoletja zapirale pred vsem ostalim svetom; ali ko je spoznala, da ni v vsakem slučaju dobro pokazati mačje, kremlje, jih je skrila v mehki taci, pa je poklicala na pomoč vse, kar ji služi, predvsem črno internacionalo, ki je širila katoliško, luteransko, anglikansko, presbiterijansko in vsakovrstno krščanstvo, navidezno vse zaradi nebes, v vse za izveličanje kitajskih in japonskih duš. Za misionarjem pa je prihajal trgovec in z njim vojak, in pod oedejo krščanstva je kapitalizem, če je bilo tudi s pomočjo meča, grabil svoje profite.

Zgodilo pa se je, kar se je moral zgoditi kot naravna posledica odprtih meja; na daljni vzhod ni prišel le kapitalizem, ampak tudi kapitalistični duh, in za nim tisto, kar mora priti povsod, kjer zadere kapitalizem svoje kremplje v narodovo telo: Prišel je socializem.

Najprej je prišel kapitalistični duh. Vladajoči v Aziji so se učili od vladajočih v Evropi in Ameriki. Kitajski in japonski bogataši so opazovali kapitaliste "zapadne kulture", pa so se sami začeli posluževati njih metod. Vzhod prehaja iz fevdalizma v kapitalizem, ali — drami se domači kapitalizem, ki hoče rasti na svojo pest. Kjer so nekdanji zapadni kapitalisti mislili, da najdejo samo snov za izkoriščanje, nahajajo — konkurente.

Za kapitalisti so se pa zdodili tudi izkoriščani. Socialistična ideja ima dandanes na azijskem vzhodu veliko močnejše korenine, kakor se navadno misli, tako da računajo izobraženci posebno na Kitajskem s socializmom kot z najmočnejšim faktorjem bodočnosti.

Zelo zanimivo je, kako presoja jo ondotni učenjaki sami položaj svojih narodov, sedanje boje, in pa bodočnosti azijskih plemen. Njihovo mnenje se morda tuptam moti, poučno je pa na vsak način.

V amsterdamskem "Telegrafu" objavlja poznavalec vzhodne Azije, Henri Borel, več člankov o razmerah na Kitajskem. Njegov zadnji članek obravnava nedavno sklenjeno pogodbo med Kitajsko in Japonsko, ki daje Japonski mnogo oblasti nad Kitajsko. Borel meni, da so bile vse obravnave do ultimata samo dogovorjena igr. Namen je, izločiti trgovino dežel v evropsko kulturo, zaradi katere se zlasti pritožujeta Anglija in Amerika, obenem, kar je glavno, hoče Japonska raztegniti svoj vpliv na vse vzhodne dežele ter jih tako odtegniti evropski "visoki kulturi". Izobraženi Kitajci se japonskega gospodstva ne boje, ker vedo, da se Kitajska še vedno vse tuje vplive absorbirala in se končno osvobodila svojih gospodarjev. Japonska je izvršila zgodovinski poklic, da je Kitajsko in ves vzhod sploh zopet vzbudila ter ji je sedanji polom zapadne civilizacije prav dobro došel, toda končno pa le doživi svoj lastni pogin, ko se zbude ogromne sile obsežne Kitajske.

Borel se sklicuje v svojih napovedah na profesorja T. L. Li v Pekingu, sina nekdanjega pariškega poslanika in njegove francoske žene. ki je leta 1910. v Tienčinskem listu "Courier le Tientsin" priobčil več člankov "o rumeni nevarnosti". Li opisuje japonsko vsiljivo politiko na vsem vzhodu, v Britski kakor tudi v Nizozemski Indiji kot "raztepeno pronicanje, ki ga pospešujejo ne le za važno skrbnostjo, marveč tudi kar najbolj skrivaj". Tako se ustvari v doglednem času zveza azijskih narodov. Kot pomoček služi poplavitve vsega vzhoda z na Japonskem pisanimi in v vse jezike prevedenimi spisi, v katerih se Japonska priporoča kot osvoboditeljica pred vsiljivimi in nenasitnimi belokožci. "poukom", pravi Li,

"naj se navadijo Orientalci izpolniti pojme: pravico, neodvisnost in svobodo in v preproste možgane orientalskih kmetov naj prodre ideja: Ne Evropei, marveč pravica, svoboda in neodvisnost so naši edini gospodarji! Potprežljivo in počasi — in Orientalci ve, kaj to pomeni — naj mali japonski gospodiči organizirajo neštete male azijske falange. In ko dozorijo čas, da pride na Evropo divji napad jeze, da opere leta grenkobe s krvjo."

Zbuzena Azija se bo pa tudi osvobodila Japonske. Nova zveza vseh orientalskih narodov bo otresla japonsko gospodstvo. Kaj se bo zgodilo potem v novih azijskih državah? Na slavne zmage ponosna bo potem zavladala vojaška oligarhija (peščica) in nasilna požrečnost. Toda iz bede se bo razvil socializem in uničil obstoječe tiranstvo. Po zmagi socializma pa bo Kitajska izkoristila svoje neizmerne zemeljske in živilske pomočke, brez katerih stara Evropa ne more več izhajati. Indija, meni Li, se bo pa zopet potopila v svoja prebivalstvu prirojena modrovanja, ter bo životala popolnoma osamljena svoje sanje, ki niso ne pasivne in ne napredne. Dobila pa bo v bogati Kitajski milejšega in manj požrešnega gospodarja, kakor je bila Japonska.

Seveda se ta bodoča slika kitajskega profesorja ne bo natančno tako izvršila, kakor se tudi druge napovedi zgodovinskih dogodkov ne izvrše natančno. Toda, da e Li na vzhodu delujoče sile prav presoja, nam izpričuje sedanja japonska politika in še marsikateri dogodki v Indiji, ki imajo svoje vzroke drugod, ne pa samo v sedanji versko-politični sveti vojni. Proces zmage socializma na Kitajskem bo trajal seveda še dolgo. Toda napram pripravljajoči se socialistični ogromni organizaciji na vzhodu se zde vsi zasebnokapitalistični osvojevalni načerti in ideologije o nacionalističnih svetovnih gospodstvih, o katerih tako radi govore, kot najhujših otročje in svetu najnepristopnejše od vseh — socialnih utopij.

SKRB ZA ČLOVEKA.

Vojna ne prinaša narodom nič dobrega. Edino, kar jim prinese, je nekoliko nauka, če se hočejo učiti iz njenih posledic.

Vojna porabi tako mnogo ljudi, da zdravoznanci (higieniki) že danes razmišljajo o pomočkih in potih, kako bi se dale človeške izgube nadomestiti. Na zvišanje porodov sedaj ni misliti. Ljudje si glede svojega množenja ne dajo ničesar predpisovati. O tem nas najbolj poučuje Francija, ki je kljub vsem lepim govorom in knjigam patriotov o koristih večje rodovitnosti vendarle ostala pri sistemu dveh otrok. O naglem razmnoževanju ljudi ne moremo pravzaprav govoriti v nobeni deželi, če ne v Rusiji. V Rusiji se pomnoži prebivalstvo vsako leto za tri milijone, zato pa tudi ni človeški material v nobeni drugi deželi tako malo vreden kakor tam. V nobeni deželi se pa človeško življenje tako ne uničuje kakor v Rusiji. Morda bo človek tudi v tej deželi več veljal, če bodo jeli pojemati porodi kakor v drugih deželah. Tudi v Avstriji nazadujejo porodi. Isto velja o Nemčiji. Zaraditga začnjenj vrednost človeka bolj ceniti in postajati pozornejši na negovanje mladine. V Nemčiji kakor tudi v Avstriji se pečajo higieniki in zdravniki s telesno vzgojo in zdravstvenim nadzorovanjem mladine. Drugi priporočajo, da naj se vpliva na matere, da bodo same dojile. To materinsko dolžnost zanemarja prav mnogo mater.

To je res. Žal, da bo lepo prigrvarjanje le malo izdalo; saj si bogate lahko najamejo dojiljo; proletarske matere pa bi rade dojile svoje otroke, a mnogo jih tega ne more, ker morajo za zaslužkom. Porodniška podpora za štiri tedne, kakor jo imajo v Avstriji po bolniškem zakonu, ne zadošča nikakor kot nadomestilo za zaslužek. V načrtu za novo socialno varovanje zahteva dotična določba za porodniško podporo štiri tedensko poldrugo bolnišnico. Ta podpora prav res ne zagotavlja dojenčcu materinega mleka za potrebno dobo.

Otrok pa potrebuje materino mleko še potem, ko ga ni treba več dobiti; in vendar mora toliko biti brez nje. Odsotnost matere je marsikateremu otroku v nesrečo. Šola je vzgojevalni zavod in mnogo dobrega; če pa ni doma, vzgoje ali je pa napačna, potem je šola brez vpliva. Na vse to moramo ozirati, če hočemo goriti o telesni in zdravstveni vzgoji otrok.

Toliko je gotovo, da, če se hočejo nadomestiti velike vzgojne prebivalstvom, ki jih je pravila vojna, se ne sme zanemarjati mladih prepušteni staršem; stati mora skrb države in oborožene matere, ki same doje. Otroci, še niso zreli za ljudsko šolo, morajo pomagati zdravniški telesni vzgoji. Vzrok, da mnogo otrok ni zdravih, je to, ker se zanemarjajo v dojni in v igrah otroški dobi. Higieniki dr. Lewandowski zahteva zato ustanoviti oskrbo dojenčev, v katerih matere dobivale nasvete in pomoč v vseh zadevah otroške vzgoje. Zlasti je treba paziti po Lewandowskem na otroško spanje, hrano, oblačenje, nego zob, čisto to in utrjenost.

Toda kako naj proletarska mati pazi na vse te stvari, če ne v magata država in občina? Vendar je vzgoja otrok prepustna materinemu instinktu. Drugi misli, materina ljubezen bo že za vsako pravo pot. Toda v današnji družbi, ko se velik del človeštva vedno bolj oddaljuje od narave, ne zadošča več instinkt; pri vzgoji nam delu morata sodelovati umnost in znanost. Imoviti družbe vedo ceniti to in ne puščajo vzgoje otrok instinktu matere, marveč porabljajo pomolke znanosti z uspehom. Tako kor so ravnali imoviti že od najdaj, bi morali imeti priliko nati tudi vsi drugi državljani.

Tukaj pa zadenemo ob veliki oviro današnjega gospodarstva: red, ki temelji na zasebni lastnini proizvodnih pomočkov, zasebna lastnika ima blago splošnosti le toliko vrednosti, likor mu ta koristi. Kjer mu koristi, tam mu je tudi blago splošnosti popolnoma postranski stvar. To opažamo kar najjasneje v sedanji vojni. V vseh državah ki so zapletene v vojno, se pričujejo o dobičkarstvu nekatere krogov. Velika beda drugih krogov, ki jih je milijone, jih pridič ne vznemirja. Samo eno malo poznajo, hitro obogateti. V tem kaže velika zmota liberalnega svetovnega nazora. Ta nazor zahteva, kakor znano, popolno svobodo vseh državljanov glede ravnanja v svojem interesu; in če bi vsi državljani res smel zaslediti svoje interese, potem bi prebivalstvo vobče bilo najbolj zadovoljno. Na tak način je bilo mogoče, da je zmagal najbrezobzirnejši požrešnejši barantač. Primerjajmo tudi nauk o boju med živalmi in obstoj z bojem človeka. Uničenje človeških življenj, veliko umrljivost otrok smatrajo kot potnjo, češ, da tako nesposobni pogubljajo, ker ne morejo vzdržati boja za obstoj.

Dokler bo ta nazor merodajen, je pametna ekonomija z ljudmi nemogoča. Če hočemo imeti sposobne in hrabre ljudi, hrabre le v boju za svoje kronane in kronane gospodarje, moramo tudi vsem otrokom pomočke, da uspevajo in postanejo sposobni. Ne bo nam potreba potem propovedovati o naraščanju porodov, ker le pomirilo manj otrok. Šele potem se bo človek razločeval glede materne ženja od živali. Higienikom in sociologom svetujemo, da naj se pečajo z ekonomijo ljudi same teoretično, marveč tudi praktično s tem, da pouče državnike, da se more telesno in moralno dvigniti človek le s pomočjo države in občine, ki imata v to potreba sredstva. Morda nas svetovna vojna približa temu idealu za korak bliže.

In kar velja o skrbi za človeštvo za tiste dežele, ki so zapletene v vojno, velja za vse druge dežele. V Ameriki je doslej najmanj take skrbi, treba pa bi je bilo največ.

Ako čitaš Proletarca, pa spoznaj, da je dober list in te zanima tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on izvršil del, kar izvrši ti in se naučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

Chicago v črnini.

Torek je. Čemer, deževen dan. Dan pogrebov.

Včeraj so se pričeli. Ali kdor ni bil nič vedel o katastrofi, tudi pogrebi še ne bi bili poučeni. Danes je drugače. Ves čisti zapad, vsi kraji, kjer drže kape na pokopališču, zlasti pa Cicero je skupaj eno ogromno pokopno mesto. Če greš peš, če se s cestno, z visoko železnico ali pa če sedi doma, slišiš povsod grobno godbo.

V Cicero je v vsakem bloku črna žrtev te neodpustne katastrofe. V enem bloku je deset mrtvih.

Jutri se nadaljujejo pogrebi. Kako dolgo se bodo še nadaljevali? Še je v orožarji, ki je izpremenjena v mrtvašnico, nekoliko identifikiranih trupel. In ko to sto jih je še v prokleti smrti, koliko v vodi? Pokopavanje mrtvih — to je sedaj glavni posel dvamilijonskega mesta Chicago, mesta žalosti in črne...

PREISKAVE.

Danes se prične formalne uradne preiskave v zadevi katastrofe. Koroner Hoffman pravi, da bo zanesenih več kakor sto prič. Pravilno delo, da hočejo poklicane oblasti razobzirno posvetiti v vse kote, instinkti pripravi resnico na dan. Po koronerju pridejo ostali uradniki, ki preiskujejo nesrečo.

Zvezni uradniki napovedujejo, da bo sledila preiskavi veleporote popolna reorganizacija ladijskega nadzorstva.

Predsednik Wilson hoče sestati poseben odbor iz tehniških, mornariških in drugih strokovnjakov, da izvedejo posebno preiskavo z glavnim namenom, da se najde podlaga za reorganizacijo. Danes pride v Chicago trgovski tajnik Redfield, ki bo vodil preiskavo svojega oddelka.

George Uhler, generalni mornariški nadzornik, je na poti iz San Franciska.

Albert T. Thurman, generalni direktor trgovskega oddelka in Eugene T. Chamberlain, mornariški komisar, se pričakuje iz Washington, D. C.

Generalni pravnik Gregory je izdal nalogo za justični oddelek v zvezi z zasedanjem veleporote, ki se prične v četrtek na zasedanju sodnika Landisa. Tajnik Redfield je prišel na izjavo zahtevno predsednika Wilsona v Chicago. Dejal je:

"Slišal sem, da je našel državni pravnik dokaze, da je dobil trgovski oddelek informacije, da ni bila ladja Eastland dobra za plavbo. Če je oddelek kdaj dobil taka pisma, ni prišla nikdar do mojega znanja."

KOLIKO JE BILO OSEB NA LADJI?

Vedno bolj se je utrjuje mnenje, da je bilo na Eastlandu mnogo oseb, nego je bilo dovoljeno po njenih predpisih, to se pravi mnogo več, nego 2500.

Treba bo pa tudi preiskati, če je bila tista pokvarjena škatlja s ploščo za 2500 oseb sposobna. V tem dovoljenju je namreč nekaj zelo sumljivega. Lani je imela Eastland dovoljenje samo za 2000 potnikov, šele letos ga je dobila za 500 več.

Kapitan Pederson je snoči izjavil državnemu pravniku Hoynu in koronerju Hoffmannu:

"Lastniki ladje Eastland se trudijo, da bi napravili iz mene kozla za svoje grehe. Jaz bom gledal, da se ne zgodi z menoj, kakor se je zgodilo s kapitanom ladje General Slocum. Povedal bom vse, kar vem.

Če me spozna katerakoli porota krivega smrti vsega tega ljudstva, zahtevam, da me takoj odpeljejo na morišče. Jaz sem mornar, ne uradnik. Jaz sem bil na mostu, ne doli, kjer se štejejo pasazirji ali pa pri strojih.

Uradniki kompanije so bili sila poželjivi, da bi bili dobili dovoljenje za 2500 potnikov namesto za 2000 kakor lani. Bilo mi je rečeno od enega izmed uradnikov, naj grem k Robert Reidu, zveznemu nadzorniku v Grand Haven in prosim za to dovoljenje.

Bilo mi je rečeno, da je z Reidom že vse dogovorjeno za to dovoljenje, in jaz mislim, da je bilo res, ker se je dovoljenje izdalo takoj brez vseh okolščin."

DO 3000 OSEB.

Računi državnega pravdnika Hoyna in koronerja Hoffmana vodijo do zaključka, da je moralo biti na ladji do 3000 oseb. Državni pravdnik je dobil 2500 listkov od Indiana Transportation Co., ki so bili v soboto jutraj sprejeti na mostičih. Potem ima pisma, ki so šla med Indiana Transportation Co. in Western Electric; iz njih je razvidno, da za otroke izpod 5 let ni bilo treba listkov. Nihče ne more vedeti, koliko je bilo otrok na ladji. Šteli se niso.

Nadalje ima Hoyne 50 pravih listkov, ki kažejo, da je bilo na ladji najmanj toliko regularnih potnikov — razum izletnikov. Listkov niso imeli mornarji, prodajalci raznih reči in godeč, ter osebe, ki se navadno ob takih prilikah vozijo brez listkov.

Če se vse to sešteje, se lahko računa, da je bilo okrog 3000 oseb na ladji, ki je bila v najboljšem slučaju sposobna za 2000.

ŽLAHTA.

Kmalu potem, ko je parobrodna družba dobila dovoljenje za 2500 pasažirov, je bil J. M. Ericson imenovan za prvega inženirja na ladji Eastland.

Dovoljenje za povečano število potnikov je izdal zvezni nadzornik Reid.

Inženir Ericson je Reidov zet. Prostori za vodni balast, ki imajo vzdrževati ravnesje ladje, niso bili napolnjeni v soboto. Za to je odgovoren inženir. Strokovnjaki pravijo, da je bil to glavni vzrok, da se je mogla ladja tako prekučiti kakor igračka.

SVARILA.

Zveznim uradom so bila že večkrat poslana svarila zaradi ladje, ki ni bila sposobna za potniški promet.

Mornariški arhitekt John Devereux je že pred dvema letoma pisal odboru, da ladja ni varna in da pride prejalislej lahko do velike nesreče, ako se ne izvrše gotovi popravki.

Andrew Furuseth, predsednik mednarodne unije mornarjev, je izjavil: Vsak mornar je vedel, da ladja Eastland ni varna. Nikdar ni imela potrebne utežbe. Če bi bila spodaj tako obtežena, kakor bi morala biti, se ne bi bila nikdar nagnila na stran, pa če bi se bili prav vsi izletniki zgnatli na eno stran. Za grozno izgubo življenja so poglavito odgovorni zvezni inspektorji...

ZAPRTE PRODAJALNE.

Na 26. ulici so danes med 11. dopoldne in 4. popoldne po sklepu trgovske zveze zaprli prodajalne v znamenje sožalja. Tako so storiili tudi na mnogih drugih krajih.

OBČINSKI SVET.

Snoči je imel mestni svet izredno sejo. Vložene in sprejete so bile razne resolucije, ki se tičejo preiskave katastrofe.

Sklenjeno je bilo, da se določi sredi, 28. julija za dan žalovanja. Alderman sodrug Rodriguez je predložil resolucijo, ki zahteva preiskavo vseh izletniških parnikov. Prečital je tudi pisma, ki jih je Federation of Labor iz Chicago poslala trgovskemu oddelku v Washington. — Resolucija je bila sprejeta.

Za rešila dela je bilo dovoljeno 20.000 dolarjev. Na predlog W. J. Healeya je bilo zaostalim izrečeno sožalje mesta.

In zopet in zopet bibe boben, preglašujoč s svojim votlim glasom žalobno melodijo pihal.

Ena godba se oddalji, utihne, pa se že zasliši druga. Kakor tolmuje črne tuge, neizčrpen in neutišen. Vmes ropočejo tramvajski vozovi s svojim neharmoničnim hreščanjem; konjske podkove bjejo ob tlak; tupatam zatuili avtomobil. Otroci se igrajo, kriče in smejo. Znamenje življenja povsod.

Na kratko zopet mrtvaški boben. In zopet in zopet — brez konca in kraja.

Povodenj smrti in tuge. Nadnjo pa to sivo nebo, posuto s črnimi pegami, brez krvice prijazne barve, brez žarka solne svetlobe.

Človeka pokoplješ, ki je dopolnil svojo normalno zemeljsko pot. Težko ti je pri srcu, da ne boš več gledal obraza in slišal glasu, katerega si bil vajen. Ali njega je smrt rešila težav tega življenja in muk bolehnosti starosti. Duša je potolažena.

Junak je padel v boju, srce je izlilo svojo kri po zemlji, hladna roka še stiska meč, ki ga je vihtela za svobodo. Dal je življenje za velik cilj; človeštvo za njim bo želo, kar je sejal s svojo srčno krvjo. V najgloblji žalosti je uteha.

Tu pa jih nosijo na pokopališča na vse strani, ne od hudih boleznih izmučenih, ne od starosti potlačenih, ljudi, ki so pričakovali smrt kot rešiteljico. Vse to je bilo v soboto še živo in je hotelo živeti... Solnce je hotelo gledati in se greti na njem, uživati življenje in se boriti z njim, delati in živeti. Do smrti je bila še dolga, daljna pot.

In naenkrat jih je objela; na pol poti, na začetku poti jih je pograbila — ne bela žena — umazana reka, povodna smrt v pokvarjenem zaboku, ki so ga njegovi lastniki imenovali ladjo za prevažanje ljudi...

Zdaj jih pa vozijo na pokopališča, drugega za drugim. Brez konca se ponavlja mrtvaška melodija.

Zakaj so umrli? Čemu? Za kakšno idejo? Za kakšen cilj?

Zaman ga iščeš.

Umrli, padli so, zdravi, mladi, življenja željni, za dolarje v tujih blagajnah.

Kdo je kriv umora? Tam na sodnji, v mestni hiši i. t. d. preiskujejo. Dognati hočejo, kdo je kriv. Morda doženejo, objavijo imena, pošljejo krivce v ječo.

Glavna krivca je treba poiskati drugod. Vse ljudstvo ga mora poiskati, ne le kakšna posamezna komisija. Glavni krivci je bog Mamon in njegovo zastopstvo in njegov sistem, ki se imenuje kapitalizem.

On je glavni krivec, on je največji morilec.

Porota bo tožila posamezne osebe. Naj jih sodi po zakonu. Mi tožimo več: Mi tožimo njihovega boga Mamona, mi tožimo njihovo družabno uredbo, tožimo sistem, ki povišuje denar v nadzemeljske višine, pa ponižuje človeka in ubija življenje.

Sodite in obsodite kapitalizem!

DNE 26. JULIJA.

Danes je minilo leto dni, odkar je avstrijski cesar Francjožef izdal ukaz, da se mobilizira armada, domobranstvo in črna vojska. Pojutrnjem bo leto dni, odkar je habsburški razbojnik v imenu večno zlorabljane boga napovedal Srbiji vojno.

Leto dni traja krvavo klanje. Žalosten jubilej!

Dvainpol milijona je mrtvih, odkar se je pričela vojna; kako dolgo bo še trajala?

Kdo ji napravi konec?

TAKO JE NA ŠTAJERSKEM.

Štajersko namestništvo je izdalo novo naredbo za moko, žito in kruh. Na podlagi tega odloka je mariborsko okrajno glavarstvo uredilo še bolj natančno in podrobno uporabo žita, moke in kruha. Za druge politične okraje gotovo veljajo v bistvu iste določbe. Glavne točke te odredbe so: 1. Za vsako osebo se na dan sme porabiti 200 gramov moke ali pa 280 gramov kruha. Le kmečke družine in njihovi delavci smejo porabiti na dan za osebo 250 gramov moke ali pa 350 gramov kruha. Na kmečkem delavcu pride torej na dan 300 gramov žita.

2. Za Štajersko se vpeljejo uradne izkaznice za moko in kruh. Od 20. junija naprej se sme v mariborskem okrajnem glavarstvu kruh ali moka dajati samo takim osebam, ki imajo uradno izkaznico. Te izkaznice, ki morajo imeti občinski pečat, bo za svoj šolski okoliš izdajalo šolsko vodstvo.

3. Izkaznice veljajo le za eno osebo. Izkaznice za kmečka gospo-

darstva se glase na en teden, vendar pa so veljavne za štiri tedne.

4. Izkaznice za kmečka gospodarstva so veljavne samo za en teden.

5. Kdor izkaznico izgubi ali pa prehitro porabi, ne dobi druge.

6. Izkaznice se ne smejo drugi osebi odstopiti.

7. Najdene izkaznice se morajo oddati šolskemu vodstvu, ki jih je izdalo.

8. Izkaznice so veljavne v vseh občinah na Štajerskem.

9. Izkaznice dobi hišni gospodar za vse osebe svoje družine in za svoje delavce, katere mora prehraniti, kakor tudi za podnajemnike. Ako gospodar osebi, za katero je dobil izkaznico, ne daje hrane, ji mora izročiti dotično izkaznico.

10. Preden dobi gospodar prvič izkaznico, mora podati podpisano izjavo, v kateri je treba natančno navesti: a) Koliko oseb mora prehraniti v gospodarstvu ali koliko oseb ima na stanovanju v hiši in koliko moke ali žita še ima dne 15. junija t. l. b) Koliko njiv, lastnih ali najetih — v hektarih in arih — obseje navadno z žitom in koliko semena rabi za to. c) Ali peče kruh doma. Zaloge žita ali moke, ki bi jih gospodar v tej izjavi zatajil, vzame okrajno glavarstvo za državo.

11. Na podlagi te izjave se šele določi, ali dobi dotični gospodar izkaznico ali ne in na kako množino moke ali kruha se naj glasi.

12. V kmečkih gospodarstvih, kjer po omenjeni izjavi za vsako osebo ni več kakor 2 kg moke ali primerno množino žita, dobe polne izkaznice. Tako gospodarstva pa, kjer imajo po izjavi še v zalogi za osebo več kakor 2 kg pa ne več kakor 7 kg moke ali primerno množino žita, dabe zmanjšane izkaznice tako dolgo, dokler se zaloga za osebo ne zniža na 2 kg. Kjer pa imajo v zalogi za vsako osebo več kakor 7 kg moke, oziroma primerno veliko žita, tam sploh ne dobe izkaznice, dokler zaloga ne pade na 2 kg moke ali primerno množino žita.

13. V kmečkih gospodarstvih dobe polne izkaznice, ako ni v zalogi več kakor 3 kg žita, oziroma primerna množina moke za vsako osebo. Ako imajo v zalogi več kakor 3 kg, pa ne več 12 kg žita ali primerno veliko moke za osebo, potem dobe zmanjšane izkaznice, dokler zaloga ne pade na 3 kg žita, oziroma 2½ kg moke za osebo. Kjer pa pride več kakor 12 kg žita, oziroma 10 kg moke na osebo, tam ne dobe nobene izkaznice, dokler se zaloga za osebo ne zniža na 3 kg žita ali 2½ kg moke.

14. Pšenično moko je treba oddati. Kar imajo v kmečkih gospodarstvih več kakor 7 kg za vsako osebo fine pšenične moke za peko ali za kuho, jo morajo brez posebnega poziva do 27. junija t. l. oddati pri pristojnem šolskem vodstvu proti gotovemu plačilu ali zamenjavi za drugovrstno moko. V kmečkih gospodarstvih pa se mora oddati do 27. junija vsa fina pšenična moka, kar je imajo več kakor 10 kg za osebo. Če n. pr. mora kmečki gospodar prehraniti osem oseb, potem sme zase obdržati le 80 kg pšenične moke; kar bi je imel več, bi jo moral oddati. Odredba pravi, da je treba oddati le pšenično moko. Da bi bilo treba oddati tudi pšenico, ne stoji še nikjer v odredbi.

15. Iz smisla odredbe je tudi razvidno, da se mora pustiti kmetom za potrebno seme staro žito; zato morajo povedati, koliko žita rabijo za seme. Najbrže je radi tega le malokateri kmet imel 27. junija odvisno pšenično moko za oddati, ker se je pšenica že itak rekvirirala. Sploh pa je primeroma malo takih posestnikov, ki bi imeli v navadnih razmerah meseca junija ali julija še toliko starega žita, da bi jim zadostovalo za seme.

Kdor se ne bo držal vladnih določil, zapade hudi kazni, ki je določena z denarno globo do 2000 K ali zaporom do treh mesecev, ob težjih okoliščinah pa celo do 5000 K globe ali šest mesecev zapor. Takih pregreškov ne kaznuje sodnija, ampak okrajno glavarstvo.

MOLOHOVE ŠTEVILKE.

Marsikdo ki se ne peča rad s številkami, pogleda sedaj čisto podatke o ujetnikih, o stroških in drugačnih statističnih podatkih, ker te številke najjasneje kažejo pomen grozovite svetovne vojne.

Na želodcu bolni --

Gotovo, da že dolgo iščete olajšbe. Ne dajte se prevarati. Ne poskušajte. Rabite

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenski Balzam) ter bote kmalu opazili njegove krepilne in tonične kakovosti. Posebno se priporoča pri zdravljenju neprebrav, težke prebrave, zapeke, ponavljajoče mrzlice in otrplih jeter. Okrevanci, stari in slabotni ljudje bodo tudi našli njegovo rabo zelo koristno. Cena 75 centov.

Kožno zdravje je odvisno večinoma od mila, katerega rabite. Mi vam priporočamo

SEVERA'S Medicated Skin Soap

(Severovo Zdravilno Milo) za vsakdanjo rabo za kopel, toaileto, britve in izmivanje las. Cena 25 centov.

Vsi lekarnarji prodajajo Severove Pripravke. Zahtevajte Severove. Ako jih ne morete dobiti v vaši okoliščini, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

POVSEM SIGURNO

SE POŠILJA DENAR V STARI KRAJ POTOM NAŠE BANKE, KER SE NIKEDAR NE PRIPETI, DA BI DENAR NE BIL IZPLAČAN ALI POVRNEN, TEMVEČ SE VEDNO V REDU IN PRAVI ČAS PLAČA V PRISTOJNE ROKE.

Cene

v katerih so zaračunani že vsi stroški so sledeče:

10 kron za	\$1.70	100 kron za	\$ 16.45
20	3.30	200	32.90
30	5.00	300	49.35
40	6.65	500	82.25
50	8.25	1000	163.00

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILLINOIS.

Ako nam pišete, pišete slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba.....	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaskih klavnic.....	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda.....	.50
Država prihodnosti	.20
Proletariat	.10
Ethin Kristan: Nevarni socializem.....	.10
Komunistični manifest	.20
Kdo uničuje proizvodnjo v malem.....	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva".....	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socialna demokracija.....	.15
Prof. Walmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost.....	.25
V dobi klerikalizma	.20
O konsumnih družtvih.....	.10
Moderni politični razvoj.—Moderni gospodarski razvoj.—Cilji socializma.....	.10
Zadružna prodajalna ali konsum.....	.05
Štiri črtice. (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič).....	.10
Kako je lep vojaški stan. (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič).....	.10
Katoliška cerkev in socializem.....	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10
Franka in drugo.....	.25

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

V zadnjem zvezku ilustriranega časopisa "Ueber Land und Meer" nam podaja te-le podatke, ki so posneti iz raznih podatkov in jih je priobčil poznavalec te snovi V. Michaelis. V dotičnem članku čitamo naslednje podatke: Nemčija žrtvuje vsak dan 33.000.000 mark za vojne namene. Vsota vojnih stroškov za 40 dni bi bila zadostovala za pokritje vseh stroškov, ki jih je imela Nemčija v vojni s Francijo leta 1870.—71. — Vojni stroški Anglije, kakor je poročal ministrski predsednik Asquith meseca decembra v parlamentu, so znašali do tedaj 200 milijonov funtov sterlingov, to je (brez kolonij) 4 milijarde, torej tudi okoli 33.000.000 mark na dan. Iz tega sledi: 1. da je Anglija izdala v prvih treh mesecih vojne 150.000.000 funtov sterlingov (3 milijarde mark) za vojno, približno enak znesek, kakršnega je izdala za bursko vojno, ki je trajala dve leti in sedem mesecev; 2. vsa možna angleška mornarica je vredna okoli 4 milijarde mark. V prvih šestih mesecih 1914.—15. znašajo stroški Anglije 6 milijard mark, torej 2 milijarde več, kakor je pa vredna mornarica, največja,

kar jih ima svet. 3. Če bi bilo mogoče na mah naročiti vso angleško mornarico, bi mogla Anglija s tolikšno svoto, kakršno je izdala za vojno v šestih mesecih, nabaviti enako močno mornarico in obenem še 30 naddridnotov najnovejšega tipa. — Francoski vojni stroški znašajo, kakor je pravil francoski finančni minister Ribot, vsak dan 36 milijonov frankov, ki pa stalno naraščajo. Po tem poročilu je izdala Francija v šestih mesecih vojne 5.160.000.000 milijonov frankov. Ker znaša francosko nacionalno imetje le okoli 234 milijard mark, dočim znaša nemško 320 milijard ter šteje Francija 26 milijonov prebivalcev manj, je vojna za Francijo mnogo hujše breme nego za druge velike države. Glede na žrtve, grozote in obsežnost je ta svetovna vojna največja in minilo bo sto let, preden se zaelejo gospodarske rane in odpravijo popolnoma posledice te vojne na življenje in smrt.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopise. Agitirajte za "Proletarec". Tridobite mu nove naročnike.

K. VERTSEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINCIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAVNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVSE, 3. nadz., 1. Crab St., Nunbury Hill N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, box 26

VERHOVNI ZDRAVNIK:

R. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio
GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR:

Spendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 781.
Gračnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
Gabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa.
Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa.
Šuhodolnik Ivan, box 273, South Fork, Pa.
Zoler Alojz, box 514, Conemaugh, Pa.

KIPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŠTEV SLOVENSKEH PODPORNH NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, box 57, Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z.
Savetnik Jozef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J.
Martin Kouda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z.
Arast Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J.
Stefanec Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare.
Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D.
Vrščak Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Členjeva društva, oziroma njih uradniki, so uljudno proseni, pošiljati vse kopije in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj pošilja glasom pravil, edino potom Poštah; Expressah; ali Bančnih denarnih knjižnic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki, pri poročilih glavnega tajnika kakor nepravilnosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NAZNANILO.

Franklin, Kansas.

Vsem članom društva Proletarec št. 50 S. D. P. Z. na znanje. Društvo Proletarec št. 50 S. D. P. Z. je sklenilo na redni mesečni seji dne 20. junija t. l., da plačnega vsak član, ki izostane brez tehtnega vzroka 3 mesece od seje, oziroma kateri se v treh mesecih ne udeležijo seje, globo 50c v društveno

blagajno. To ni nikaka kazen, temveč nagrada za vse tiste, katerim so deveta briga društvene seje. Toraj člani št. 50, vzemite to na znanje, da ne bo potem nepotrebnega pritoževanja. Dostikrat je treba na seji rešiti različne predloge, pa jih moramo opustiti, ker nas je komaj par na seji. Z bratskim pozdravom Frank Wegel, tajnik.

IZ NASELBIN.

Staunton, Ill.

Členjeni sodr. urednik! — G. Lipovšek se je zopet oglašil s svojimi navadnimi frazami o disciplini, narodnosti in njegovem mučenstvu.

Ker ravno piše o aferi, ki se je vršila lansko leto in ker vem, da je mnogo sodrugov, ki še danes ne vedo, za kaj je tedaj šlo, bom stvar nekoliko opisal, sodrugi nam pa sodijo, kdo je vršil strankino disciplino in kdo je škodil gibanju, katero pravi, da mu je pri sreč.

Lansko leto, ko je bil sodr. Petrič urednik Proletarca, je našemu gospodu Lipovšku, ki je bil slučajno tudi tajnik tukajšnjega kluba, prišlo v glavo, da bi bilo koristno, da korigira on sodr. Petriča v Gl. Sv. To se je nadaljevalo tako dolgo, da je iz navadne korekture prišel že kar obrekovanje in blatitve vse, kar je izšlo v Proletarcu, nakar je eksekutiva J. S. Zveze na opomin kluba št. 1 povzela proti njemu opravičeno akcijo, namreč, da mora prekliči svojo pisavo v nesocialističnem listu Gl. Sv., v Proletarcu, sicer ga zadene kazen.

Kazen, kot smo jo iz prvega pisma iz Gl. urada tolnačili, bi bila popolna izključitev iz J. S. Zveze; ker je pa večina pri klubu bila mnenja, da bi se ohranil mir pri organizaciji, ako bi se manj strogo ravnalo z njim, smo sklenili, da se mu da za enkrat le ukor, kar znači, da se niti domači klub ni strinjal z njegovim delovanjem. Sklep kluba sem jaz kot novoizvoljeni tajnik naznanil eksekutivi, ravno tako je tudi poslal nekako poročilo tedanji organizator F. J. Oba pisma je gl. tajnik predložil eksekutivi. Kakšno poročilo je poslal F. J., ki je simpatiziral z Lipovškom, ne vem, vem pa le, ako, da ako je bilo tako kot so bile njegove zahteve, tedaj ko je hotel vzeti vso stvar v svoje roke, ni čuda, da eksekutiva ni vpoštovala njegovih zahtev. Ta človek povšek.

je enostavno rekel, da ako ne storimo to in to, da nam bo Lipovšek hudiča pokazal; ker pa na farska strasila nič ne doma, se seveda tudi te grožnje nismo ustrašili.

Da pa je eksekutiva upoštevala sklep kluba, je razvidno po seji eksekutive, na kateri je bil predan sklep kluba, ki se glasi med drugim: — "Da ne more biti ta ali oni sodrug, ni potreba smatrati, da se zahteva za koga izključitev; ne, ni potreba; samo apel je to na dotičnika, naj posveti več časa študiju socializma in ustroju stranke, ki bo socialistično idejo uresničila; apel, naj postanejo taki sodrugi boljši socialisti."

G. Lipovšek vedno trdi, da ni kršil strankine discipline, toda eksekutiva, in tudi jaz trdim, da je kršil pravila J. S. Z. in s tem njeno disciplino. Točka 4 v drugem poglavju se glasi, — "Člani, ki se protivijo programu, načelu stranke in pravilom zveze, ali ji sploh škodujejo s svojim postopanjem, ne morejo ostati v stranki." Rad bi videl človeka, ki more s prepričanjem trditi, da ni G. Lipovšek škodoval stranki s svojim postopanjem.

Eksekutiva je trdila in tudi jaz trdim, da je G. Lipovšek imel na razpolago strankina sredstva (list, in pravila), katerih bi se bil lahko poslužil nad komur koli, če je mislil, da se kdaj skriva za stranko in ji misli škoditi gmotno ali moralno. G. Lipovšek pa ni storil tega, ampak je šel preko tega — na svojo pest — v nesocialističen list, kar G. Lipovšku ne daje izpričevalo, da je v resnici mislil braniti interese socialistične stranke. Kajti če je tako, da vsak posamezen lahko piše čez sodruga in tendenco socialistične taktike in discipline, kjerkoli se mu poljubi, sledi, da je potem organizacija s svojo administrativno funkcijo nepotrebna; iz česar sledi, da so v pravem anarhistični zagovarjajo isto kakor G. Lipovšek.

G. Lipovšek bi lahko vedel, da ima Socialistični klub št. 110 popolno pravico poklicati vsakega sodruga v Jugoslovanski Socialistični Zvezi na odgovor, o katerem posameznik v klubu misli ali ve, da škoduje strankinemu gibanju.

G. Lipovšku bi bilo to treba predložiti samo klubovi seji v obliki obtožbe, katero bi poslal kot tajnik gl. odboru, in ta bi potem poskrbel, da se dotičnik pokliče na odgovor, odnosno zagovor.

Klub bi lahko tudi storil isto, kot so storili clevelandski sodrugi v slučaju Jaka Štrigelna. Sploh ako bi se bil G. Lipovšek poslužil pravih strankinih sredstev, bi bil morda dosegel kak uspeh, tako na ni drugega kakor blamaža med ljudstvom, ki pozna ustroj organizacije.

V naslednjem bom nekoliko odgovoril na vprašanja G. Lipovškega, dočim mu v resnici nisem dolžan odgovarjati na njegova vprašanja, ker mi še do danes ni odgovoril na vprašanja, katera sem mu stavil v mojem prvem dopisu, vzlic temu se pa še joka, da se ne držim predmeta.

Glede rojaka K. bi G. Lipovšek svetoval, da ga vpraša, kadar bo dotični v pravem razpoloženju; meni je ta stvar le toliko znana, da je K. plačeval svoje prispevke klubu za časa, ko je bil Lipovšek tajnik, potem mojega očeta, ki še danes trdi, da se je K. izrazil, da dokler bo L. tajnik, ne pride na sejo. Jaz sem rojaka K. vprašal, če se je on v resnici tako izrazil in odgovoril mi je, da sploh ne ve, če se je ali ne; rekel je pa tudi, da ni nikdar G. Lipovšku povedal, da radi nas ni hotel na sejo. Iz tega sledi, da eden ali drugi laže, toda radi take malenkosti si jaz ne bom glave belil.

Na vprašanje, zakaj da ni eksekutiva povzela obtožbe proti vsem dopisnikom Lipovškove vrste, je odgovor lahak — Prvič niso bili vsi dopisniki člani socialistične stranke, in eksekutiva nima nobene kontrole čez nje, drugi pa gl. tajnik in eksekutiva ne ve, kdo je ali kdo ni član socialistične stranke; na vseznaj je pa tole znak, da ni bilo nobene "tajne spletke", ker ravno jaz bi bil lahko naznanil enega dopisnika, ki je bil član stranke, toda nisem hotel, ker sem vedel, da bo potem kričanje o "tajni spletkariji".

Pozivam G. Lipovškega, da pove kdo mu je hotel preprečiti državljanstvo; v svojem dopisu nekako namigava, da bi se bil klub posluževal takih sredstev.

Ako je G. Lipovšek tako radeveden glede moje narodnosti, tedaj mu povem s sodr. Debson, "Moja domovina je ves svet, moj narod pa delavstvo."

Slučajno sem bil rojen v Avstro-Ogrski, toda nimam razloga, da bi čutil svoje brate drugih narodov. Vaša ljubezen do drugih narodov se pač zreali v dopisih šovinističnih ligašev posebej proti Nemeem, Madjarom in Italijanom.

G. Lipovšek pravi, da je v klubu in pameten mož, ki stvar natančno zasleduje. Slediti klubovemu delovanju ni le pravica, temveč dolžnost vsakega člana pri klubu: pričakovati pa je od vsakega "pametnega" in drugega sodruga, da se kadar opazi kako ne rednost pri organizaciji, pritoži na pristojnem mestu, t. j. pri klubu, ne pa pri G. Lipovšku ali izven strankinega delokroga sploh.

G. Lipovšek piše, da mu nismo mogli priti do živga, zato ker je pisal resnico.

Gl. Svobode z dne 9. julija piše pod naslovom "Organizacija Nemeem" med drugim — "Vse to ovadštvo pa je tako rafinirano zakrito, da mu ni do živga priti. Torej po logiki G. Lipovškega ne morejo Nemeem priti "do živga" zato, ker se bojujejo za pravično stvar. Cesar seveda ne bodo ligaši pripoznali.

Jos. Mostar.

Hermine No. 2. Pa.

O napredku iz te naselbine nimam kaj poročati, ker smo ga prodali za trideset srebrnikov. Dražba je bila odprta skoro leto dni. Na seji nekega društva je nek član stavil predlog, da si društvo naroči nekaj iztisov Proletarca majniške izdaje. Drugi pa je zamrmral tam zaidej: dolg plačaj, potem agitiraj za Proletarca!

Proletarec je pa le izšel v 16.000 iztisih. Nekateri tukajšnji ljudje mislijo, da je naš zastopnik Proletarca intabuliran na uredništvo, ali da je delničar Tiskovne družbe. Oh, Jeremija! Skrbi jih, da ne bo plačal dolga. Pred dvema leti, ko je vladala še republiška stranka, so vpili nekateri kričači, da ne bo nikdar drugače. Sedaj pa je, ko delamo po dva in tri dni na teden, in je še vedno dosti brezposelnih.

Mr. Martin Konda je pisal v listu, svojem in ligaškem, kako internacionalna je S. N. P. J. in s tem so imeli njegovi pristaši prednost v njegovi uniji, da so udrihali po Gl. odboru S. N. P. Jednote. Pred dvema leti je pa Konda pošiljal pisma društvenim tajnikom S. S. P. Z., če da bi bila S. S. P. Zveza lahko štrle S. N. P. J. In da je bil Mr. Anton Mladič le po imenu predsednik S. S. P. Z. in nisaril je isto — pa še ne veste, kaj delata istočasni tajnik in blagajnik. Radoveden sem, katero podporno organizacijo smatra Konda sedaj za najboljšo, če se ne motim Katoliško. Pred na novo pečeno ligo je list Glas Svobode Co. izhajal na osemih straneh in dvakrat na teden. Ne dolgo je pa pisal Mr. Konda, da je kriza na finanah, in list se spreminja na štiri strani. Konda, zakaj ne pišeš ligašem, da ti pomagajo na finanah? Delavec ni svoboden tako dolgo, dokler je odvisen od delodajalca glede dela. Tukaj pri nas so nekateri ljudje tako navdušeni za vojno, da bi kar od tukaj streljali in repetirali na ruske ali francoske vojake v Evropo.

Ljudje niso rojeni enaki in tudi nikdar ne bodo. Toda rode se pa z enakimi pravicami do življenja in sreče. Noben kralj ali cesar se ne rodi s krono na glavi, in noben kapitalist z žakljem cekinov in noben delavec s krampom v roki. Ljudje bi morali imeti enake priložnosti do blagostanja in to je, kar socializem zahteva.

Predsednik K. S. P. Društva sv. Barbare, spadajoče v Forest City, Pa. naznanja v svoji noti v št. 168. Glas Naroda, da je Gl. Odbor K. S. P. Društva sv. Barbare zavrgel prejšnje Glasilo Narodni Vestnik, in da je Gl. Odbor sedaj doležil, da bo Glas Naroda glasilo za naprej.

Radoveden sem kakšne koristi bo imelo članstvo, ker bo podpiralo samoderžniški list, (oz. buržvazijo.) Dosti je delavcev, ki bi na zemlji radi pošteno in dober živeli, kadar pa pridejo volitve, pa mnogo teh delavcev glasuje, da nočejo pošteno in dober živeti. Zakaj?

Ti, delavec, imaš svoj glas in pravico voliti. Ti, delavec, pa nimaš glasu, in ne pravice sede v kongresu in senatu, kjer se delajo postavbe. Zakaj ne? Pri nas na Hermine No. 2. Pa. je res žalostno dovolj, da smo industrielni sužnji kapitala, še bolj žalostno pa je, ker je večina delavcev prežetih s suženjskim duhom. Ne pregovorih jih, da bi prišli na sejo socialističnega kluba št. 63, kjer zborujejo sodrugi vsako zadnjo nedeljo v mesecu.

Pred tremi leti je poslovalo neko društvo v Irwin, Pa., pripadajoče h K. S. K. Jednoti. Zgubila sta takrat dva člana zato, ker sta jedla suh kruh. bolniško podporo, eden \$180.00 drugi \$150.00. Eden je bil na operaciji, zadnji si je zlomil nogo v tukajšnjem premoškopu. Lansko leto si je pa en član S. N. P. Jednote pri št. 200. zlomil roko v tepežu, pa še misli, da bo dobil podporo.

Zato pa toži društvo št. 200. Ah jeremija, kam nekateri mislijo? "Ta neumni."

Forest City, Pa.

Dolgo je že, odkar sem čital zadnji dopis iz naše naselbine. Prosim, da mi sedaj prepustite malo prostora, da potojim našemu uredniku Proletarca o naših razmerah.

Veliko se ne bom trudil, ker si mogoče marsikateremu na ustrege z dopisom; ako se človek ne zameri enim, se pa gotovo drugim; posebno tukaj se ni težavno, ker je nas Slovencev okoli tisoč z ženami skupaj, ne da bi prišel otroke. Lahko bi torej v marsikaterem oziru napredovali.

Poglejmo nekoliko po drugih naselbinah, da bomo videli, kaj dela naš slovenski narod in drugi, kako se bore za svoj obstanek. Delajo si domove (ali narodne dvorane), za življenske potreb-

ščine pa zadruge, da vsaj nekoliko prestrijejo posameznim mogotcem ogromne dobičke. Zelo smo potrebni tudi mi, da bi si postavili svojo lastno dvorano. Čemu plačevati drugim vsako leto? Samo za enkrat na mesec in za posamezne veselice plača vsako društvo na leto po \$15. Imamo 10 društev: 1. sv. Jozefa, K. S. K. J.; 2. Marije Device v nebo vzete, K. S. K. J.; 3. sv. Ane, K. S. K. J.; 4. sv. Barbare; 5. sv. Lorenca, samostojno rimsko-katoliško; 6. S. L. P. Zveze; 7. S. N. P. Jednote; 8. En socialističen klub J. S. Z.; 9. En pevski zbor; 10. En tamburaški zbor.

Torej je stroškov na leta \$150, brez veselice; vsaka veselica pa stane samo na večer \$30, za celi dan pa \$75. Ako priredi vsako društvo enkrat na leto veselico in sicer po celi dan, bi plačali skupaj \$750. Ako bi priredila polovica društev veselice na cel dan, polovica na večer, pride v letu na \$525. Naj se prišteje še letna najemnina za mesečne seje, imamo stroškov na leto \$900 ali pa vsaj \$675. Tako bi lahko sami imeli tako svoto ob letu v svojem slovenskem, oziroma narodnem domu. In to bi vse dosegli, ako smo složni v takih ozirih.

Po mojem mnenju bi tukaj naveden račun pokazal, da bi imeli od tega vsi korist. Jaz znam biti tako tolerant, da nikomur ne zamerim, če ostane na svojem stališču, seveda se tudi jaz ne dam premakniti s svojega. Tukaj gre za čisto praktično reč; kakor bi se enemu društvu prihranil denar, tako bi se tudi drugemu.

Seveda bi bil to le prvi korak in sredstvo, da se pride do boljše ga cilja. Če bi se imeli kje zbirati, tedaj bi tudi lahko mislili na to, da bi kaj več storili za svojo izobrazbo. Pod svojo streho je to mogoče, če pa nimaš nikjer svojega prostora, pa ostane izobrazba pod kapjo. Jaz bi torej dejal: Rjaki in rojakinje, pokažimo, da smo vsaj kaj takega zmožni; poglejmo, kako delajo in napredujejo drugi narodi, pa ne zaostajajmo vedno za njimi. Tudi naši potomeci bodo kaj imeli od tega, če jim zapustimo Dom, kjer se bodo lahko zbirali in se bolje izobraževali kakor mi.

Zal, da navadno ljudstvo za vsak drug namen rajši kaj žrtvuje kakor za svojo korist. Hitro se bo kdo oglašil, češ cerkev se podira; cerkev je treba prej novo postaviti; zborovali bomo pa drugod in plačevali najemnino. Mislim pa vendar, da je bolj važno tisto, kar služi vsem za izobrazbo, ne pa le enim za ceremonije.

Še nekaj moram omeniti. Unijske razmere so sedaj tukaj bolj slabe. Krivo je slabo vodstvo. Le v Wandling je še nekoliko boljše. Dne 9. julija nas je obiskal predsednik premogarske unije (U. M. W. of A.) John P. With. Prišel je na zahtevo unije v Wandling, Pa., št. 61, in z njim trije drugi govorniki. Priredili so sprejeto iz Wandling v Forest City, Pa. V sprejeto sta igrali dve godbi, prva iz Forest City v uniformi policije, potem je sledilo 25 avtomobilov; pa ni treba misliti, da so se prvi za godbo vozili rudarski delavci. Bili so katoliški duhovniki, za njimi predsednik in drugi govorniki, potem bosi in trgozci, potem je prišla godba iz Wandling, za tem je pa peš korakal Local št. 61. Za Local Forest City pa ne vem, ali je bil doma, ali se je izpremenil v kafro; v sprejeto ga ni bilo. Tako je, ker izbirajo bosi uniji odbor. Doslej je bil With dvakrat tukaj, pa obakrat so bili farji v prvi vrsti. Tako gre vse nazaj, da se ni niti tretjina udeležila. Unija je tukaj že stara; denarja je prišlo preteče-

nega leta dosti v blagajno. Lahko bi torej vse napredovalo, če bi bilo vodstvo dobro. Tako pa ne, da ne bi bilo v slučaju kakak nič, razun če bi se iz glavnega stana kaj prejelo.

Čez Unijo ne govorim nič; Unija je potrebna in dobra. Ameriški člani bi se morali postaviti na noge, da bi si izvolili pravo vodstvo. Toliko drugih organizacij lahko napreduje; tudi Unija bi lahko, le člani bi se morali brigati.

Proletarcu želim obilo naročnikov; rad bi videl, da bi hajal vsaj po dvakrat na teden osmih straneh.

Frank Verboyn

Red Lodge, Mont.

Že trikrat sem odpovedal "Glas Svobode," pa mi ga še niso pošiljali. Torej moram javno povedati: Pozor, Glas Svobode Co.! Za list Glas Svobode več prostora v moji hiši; jaz dam za ta papir več počenega trsa. To naj Vam služi na znanje, če mi mislite še nadalje pošiljati list, pa me potem tirjati. — N. zabi me izbrisati iz imenika, ton Konda, sicer boš na škodo Sierer naj omenim, da imamo kaj čudno poletje. Lepe dneve lahko preštejemo na posebnost tukaj v Red Lodge, nes, ko to pišem, je 18. julij, nosijo ljudje še zimske suknje. Z delom se tudi ne moremo sebnio pohvaliti. Zboljalo je toliko, da delamo sedaj po 2 dni na teden, prej smo pa delali 1 do 3 dni.

Fred Razborshek

Glencoe, O.

Členjeni urednik Proletarca! Naznanjam, kar se tiče dela, delamo sedaj v premogorovni lora vsak dan. Ali delo se dobi. Dokler so bile kompanije hiše prazne, je še kdo dobil s tem, da je vzel hišo v najem, sedaj so tudi že polne.

Nadalje naznanjam, da je naš Jugoslovanski socialistični klub št. 2 dne 18. julija shodimo po štirinajstmesecnem času ku zopet začeli plačevati svoje prispevke.

Resolucija za mir je bila Proletarcu soglasno sklenjena, odposlana predsedniku v Washington, D. C.

Nadalje smo zaključili, da ča tekem 5 mesecev vsak član po 25c, da bi se pridružil k Sodrugi L. centov za volilno borbo za 1.11.1914.

Prihodnja redna seja je 15. avgusta t. l. v navadnih prostorih. Prosim, da se je vsi nite žite in pripeljete tudi nove članu boju.

Ignac Zlemberger, tajnik.

GOLJUFIV POLITIK

V New City, N. Y., je bil kratični boss za Rockland County, W. W. Whyard, obsojen na 250 dolarjev globe, cestni spektor James Boyd pa na 10 mesecev ječe. Oba sta bila dolžena sleparstev pri kontraktu za državne ceste. Ko je sodi A. S. Tompkins vprašal Boyd, če ima še kaj reči, je ta dejal: "Jaz nisem storil nobenega čina. Izvršil sem le to, kar mi bilo rečeno."

"Kdo Vam je ukazal?" je vprašal sodnik.

Boyd je nato predložil pisano ki je bilo podpisano od superintendenta za cestne popravke Thomas Lyneha; v pismu mu je bilo naloženo, naj izdela in zapre goljufiv proračun.

JAKO VAŽNO VPRAŠANJE "Ali sem že poslal zaostalo ročnino za "Proletarca"? Še ne! —

Vabilo na veliki izlet ali piknik,

katerega priredi

"Slovenski tamburaški zbor" iz Franklin Boro, Pa.

Piknik se vrši

v nedeljo popoldan, dne 1. avgusta na prijaznem prostoru "Bonair"

15 minut hoda od poulične železnice Franklin, Pa.

Ta zabavni izlet bode prvi, odkar se je zbor zopet obnovil s mladimi močmi. Na vspredu so izbrani komadi, katere bode zbor igral v zabavi in veselje členjem občinstvu. Poleg tega je na dnevnem redu še mnoge druge zabave in točk. Tudi ježe in lakote ne bode treba trpeti nikomur.

Tem potom uljudno vabimo cenjene rojake in rojakinje iz vseh bližnjih naselbin, naj nas blagovole počastiti s svojih posetom.

Vstopnina za moške je en dolar, ženske so ustoppine proste.

"Slovenski tamburaški zbor" Franklin Boro, Pa.

Stranka

Kenosha, Wis.

ugoslovanska socialistična klub. 11 in šte. 137 priredita 1. avgusta
godno veselico (picnic)
Hasting šumi. Čisti dobiček je namenjen zvezni tiskarni J. S. Z. Na picnicu bo govoril sodrug Kristan iz Chicagoa.
Vse sodruge in sploh vse Jugovane v Kenoshi in okolici ugovinimo vabimo na to veselico. I. bomo pozdravili rojake iz njihovih naselbin kakor iz Racine, Kenosha, Ill. i. t. d., če nas po-
tijo, in smo prepričani, da se dobro počutijo med nami. Za boljše postrežbo v vsakem o-
poskrbi.

pripravljalni odbor.

Milwaukee, Wis.

ugoslovanska socialistična u-
enje št. 9 v Milwaukee, Wis.
v nedeljo 1. avgusta t. l.
(picnic) v Johnson's Grow
51 Ave. in Hawley Road.
stopnja se ne plačuje. To
takozvani basket-picnic; dobi
prigrizek in sveža pijača.
Vsi delavci in delavke se va-
na ta izlet, kjer bo godba,
ples in druga ugodna zabava.
Vzemite karo na "Grand Ave."
West Allis karo in se vo-
do Ha ley Road, potem imate
nekoliko korakov na levo do
Za dobro postrežbo poskr-
dpor.

soc. pozdravom
Alois Stepich, tajnik.

ROBOVANJE ZDRUŽENIH

SOC. KLUBOV

27. junija t. l. v Gross, Kans.

S primernim nagovorom otvori
referenco sodrug John Gorše ob
popoldan. Za predsedatelja kon-
ferenice je soglasno izvoljen so-
rug M. V. Smolsnik, za pod-
sednika sodrug Joe. Bratkow-
isch.

Prečita se zapisnik zadnjega

rovanja, katerega konferenca

poročila konferenčnih od-

nikov se vzamejo na znanje.

3. Poročila posameznih klubov.

1. Poročila poročila za I. S. S.

št. 34, da klub dobro napre-

uje. Sodrugi Lois Karlinger od

št. 80 poroča v istem smi-

slu. Sodrugi John Gorše poroča za

št. 133, da klub pri članih

in časih sicer ne napreduje, to-

stari člani stoji trdno v raz-

stnem boju. Od kluba šte. 150,

anglo, ni nikakršnega poročila.

Sodrugi Karl Jare od kluba šte.

poroča, da se klub sicer poča-

razvija, toda vseeno je opaziti

napredek.

4. Razprava o soc. stranki in

o pomenu. V razpravo posežejo

sodrugi John Gorše, Martin Ste-

boyd pa na kratko. Sodrugi

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Frank Wegel, Louis

Ivan Cankar:

DVE ZGODBI.

Zgodba o poštenosti.

Sedel je pred menoj dolg, ku-
štrav in siromišen, podoba vseh
bridkosti; gledal pa je nedolžno
otroško in zvesto, kakor zmerom
"Kaj da sem bil spet uganil, da
so me priškrnili za teden dni?"
Prav nič!... Ne vem, če ima vsak
človek na svetu ob svojem neha-
nju in besedovanju občutek, da
ravna pošteno in ne dela zlega ni-
komur. Jaz imam ta občutek in
sem ga imel že od nekdaj, kolik-
or daleč pomnim. Ali koj od za-
četka so mi bili ta občutek tako
čudno zbegali, da sam ne vem, če
je pravičen ali ne. Zato se ne za-
nesem nikoli več na svojo sodbo
ter se vdam, kadar pravijo, da
sem hudodelec."

"V zgodnji mladosti sem spo-
znal, da med poštenostjo in nepo-
štenostjo nikjer ni tako varnega
plota, da bi ga človek brez skrbi
otpal, ali da bi se celo naslonil
nanj. Izpodmakne se ti nalepem,
v arek se zvrneš, ko sam ne veš
kdaj! Zdelo se ti je, da si angel
božji in vesel si bil svoje polno-
sti, doženejo pa neutezoma, da si
grešnik, črn in okužen do duše
lne. Zgodilo pa se ti je tudi nara-
be; s pestjo si trkal si na prsi
skesan in pokore željan, pa so ho-
dili mimo in so vpili: "Glejte li-
ljo!"

"Negodnega dečka me je bila
poslala mati v štacuno; po moke,
mislim, po masti in soli; toliko
vem, da sem nosil pod pazduho
mehak zavoj, ko sem se vračal.
Dala mi je bila srebrn goldinar.
Štacuna je bila polna ljudi; žens-
ke so barantale in klepetale; ne-
ki pijanec je rogovilil vsenaokrog
ter pravil čudne povesti. Človek,
ki mi je dajal, je poslušal pijan-
ca; mlad in vesel človek je bil.
Smejal se je tako pristrčno, da so
mu tekle solze iz oči. Se pogledal
me ni, ko mi je pomolil tisti meh-
ki zavoj ter porinil predme sve-
tle desetice, ki so bile še ostale
od godinarja. Napotil sem se do
mov. Solnce mi je sijalo nasproti,
žarko, spomladansko solnce; še
dobro vem, ker sem imel takrat
razbolele oči. V pesti levce sem
tiščal denar, ki je bil že ves poten.
Pred sosedovo hišo, tam pod klan-
cem, sem ga pogledal in prešel.
Preveč ga je bilo. Zagomazelo mi
je po životu, zagomazelo od strahu
in od sladkosti... Zakaj že
takrat sta bila tudi v meni oba-
dva, poštenec in nepoštenec, ki
sta se prerakala zaradi plota...
Ali močan je bil v mojem sre-
cu angel dobrote, ki je živ v človeku
nekako do sedmega leta; nato hi-
ra in umrje... Prišel sem k ma-
teri: "Glejte, mati — preveč mi
je bil dal nazaj!" — "Kaj boš
zdej?" je vprašala mati in se je
sklonila k meni. — "Nazaj pone-
sem!" — "Nesi!" — Troje belih
desetic sem tiščal v pesti; tekel
sem bos, noga se mi je udirala do
gležnjeve v prah, solnce je žarilo.
Ne vem, če sem bil kdaj pozneje
v svojem življenju tako srečen ka-
kor v tistem trenutku, če sem
kdaj bil tako veren in brez ma-
deža. Ni me še bila spačena resno-
bata tega sveta toliko pohujšala,
da bi bil božal svojo poštenost;
tudi šolska berila o pridnosti in
zvestosti me še niso bila pokvari-
la, čeprav so se mi gabila do kra-
ja. Zato je bila moja radost blago-
slovljena, sama čista rosa iz ne-
bes... Stopil sem v štacuno; tam
je stal za mizo mladi gospod in se
je smehljaj zadovoljno; poleg nje-
ga je stal kozjebradi, krivogledi
gospodar ter se je prerakal z de-
belo žensko, ki je zelo vpila in ni
marala plačati. "Gospod!" sem
rekel ter sem porinil tiste tri sve-
tle desetice proti njemu. "Kaj?"
je vprašal osonce ter me je po-
gledal po strani. "Zmotili ste se
bili gospod... prej... dali ste mi
bili preveč... prinesel sem na-
zaj!" — Na, še zdaj se mi roke
tresejo, tako so se mi tresle ta-
krat in lica so mi gorela plame-
noma... Šolske zgodbe, kolikor
so mrtve in s prahom posute,
vzklijo v otroškem sreću ter zaži-
ve svoje prav posebno življenje.
Niso več tiste, ki jih je bila napi-
sala veka godrnjavega, veno-
mer pridigajočega učitelja; otrok
jih po svoji podobi preustvari,
vdahne jim svojo čisto dušo, pol-
no dobrote in lepote... Poneve-
doma in ponedolžnem sem bil na-
redil vam v štacuni svojo šolsko
zgodbo. Mladi gospod, sem rekel,
je ljubeznjivo potrepelje po rami:

"Priden fant si... na bonbonov!"
Saj mi ni bilo do bonbonov, res
ni! Tudi mi ni nič ni bilo do tega,
da bi kdo naglas pohvalil mojo
pridnost; saj priden še maral ni-
sem biti, kakor noben otrok ne.
Bilo mi je edino do mehkega
zvoka tistih besed, do veselega po-
gleda gospodovih oči; bilo mi je
— do ljubezni... Mladi gospod
je pobral desetice z eno roko, o-
škrnil me je s hudim pogledom,
okrenil se sunkoma v drugo stran,
stopil k tolsti jeziki ženski ter
se ni več zmenil zame. Takrat se
je nekaj odškrnilo v meni; bilo
mi je, kakor da sem nekaj izgubil,
ne vem kaj. Šel sem počasi iz šta-
cune, solze so mi zalile oči in v
grlu mi je samo pohtevalo, če-
prav nisem maral. Komaj sem
bil zunaj, je prihitel gospod za
menoj, sklonil se k meni, ves spa-
čen je bil njegov obraz; snel mi
je klobuk, zgrabil me za lase ter
me tresel, da sem se opotekel.
"Ti prokleti poba, ti! Ali nisi mo-
gel požreti tistih par soldov? Kdo
te je klical nazaj? Na... bonbo-
nov!" Zasuka me je v kolobarju,
da sem odletel na drugo stran ce-
ste, vrvel je klobuk za menoj ter
se vrnil preklinjaje v štacuno...
Ko sem tekel domov, sem jokaj
naglas. Ni me bolelo, ko me je la-
sal, še čutil nisem. Bolelo pa me
je in sram me je bilo, da je bral
v mojih očeh tisto lepo šolsko
zgodbo ter jo sunil v prah. Še za
bonbone je vedel!... Nikomur
nisem bil doslej še povedal te
zgodbe o poštenosti. Nasil sem jo
zaklenjeno v sreću, kakor spomin
na skriven greh. Ali še zdaj mi
plane v lica kri, če se domislim
nanjo. Domislim pa se nanjo vse-
lej, kadar mi prisodijo teden dni
ječe in sramote zaradi hudodel-
stva, o katerem ne vem, če je za-
res hudodelstvo, ali če je dobro
delo usmiljenja!..."

Tako je pravil moj kuštravi

znanec.

"Ali tri desetice," sem rekel,

"take tri uboge desetice še ne

morejo biti kamen mejnik, da bi

se človek odpovedal belim cestni

krenil glavo na slepo vero v go-

ščavo brez poti!"

Zamahnil je osorno ter stresel

z glavo, da so se mu usuli kuštri

prav do oči.

"Kaj goščava! Goščava je ves

svet, neobdelana in nepoznana

past človeku! Vsak trenutek živ-

ljenja, že vsaka bežna misel je

zgodba o poštenosti, ali o nepo-

štenosti. Umetnost je razlikova-

nje med obema; edina sadonosna

umetnost človeška!"

Zgodba o nepoštenosti.

Moj dolgi in kuštravi znanec

je kakor v obupni vdanosti izte-

nil obdve, svoji zelo koščeni

roki daleč iz prekratkih roka-

vov ter je pripovedoval o svojem

čudno zverženem življenju s ti-

stim globokim, rahlo trepetajočim

glasom, ki poslušalcu že sam iz-

pričuje, da je resnična in pravi-

na vsaka.

Človeku ni dano, da bi razliko-

val, kaj je dobro in kaj je hudo,

kaj je prav in kaj ne, kaj je po-

štenost in kaj nepoštenost. Meni

vsaj ni dano. In to pomanjkanje

koristne razsodnosti je poglavitni

izvir vseh bridkosti mojega živ-

ljenja. Res je, da me je presunil

mnogokdaj žgoči občutek greha

in da me je spreletel mnogokdaj

sladki občutek lepega dejanja. Iz-

kazalo pa se je vselej, da sodi mo-

je sree-natanko narobe, kakor po-

svetna šega in postava. Za lepo

dejanje so me lasali, za greh so

me božali. Torej se je moje sree-

motilo, zakaj posvetna šega in po-

stava je neznojiliva.

Rajni Luka Jeran, ki je zdaj v

nebesih in me sliši, mi je dal ne-

koč srebrn goldinar in mi je naro-

čil, da naj ga ponesem — več ne

vem, kam. Tiščal sem goldinar v

pesti in sem šel počasi po stopni-

cah. Zjutraj je bilo, šolske knjige

sem držal pod pazduho. Rahel dež

je rosil, oblaki pa so begali ter se

razmikali tako naglo in sunkoma,

da se je včasih vsa ulica žarko za-

bleščala v soncu in so bili prame-

ni dežja podobni trepetajočim bi-

sernim trakom. Niti za hip nisem

pomislil, da bi se napotil tja, ka-

mor mi je bil ukazal gospod; prav

tako malo sem mislil na šolo. Ven-

darle prisežem, da greh ni bil

preudarjen, da ni bil sklenjen ni-

ti s koncem misli. Če bi zdajle

stal pred sodnikom, pred vseved-

nim Bogom, bi rekel brez stra-

hu: "Greh se je storil sam, brez

mene in zoper mene; srebrni gol-

dinar je ravnal čisto po svoji ve-

sti in pameti!" Godilo se je z me-

noj, kakor da me je vodila tuja

roka, kakor da mi je tuj glas na-

rekoval misli, besede in dejanja.

Menjal sem goldinar pri bra-

njevki, ki me je premerila s hu-

dim pogledom, obrnila svetli gol-

dinar skrbljivo in nezaupno ter

ga še potehtala na dlani, preden

mi je našla drobiž. Kupil sem

fig, tistih velikih, sočnih, ki imajo

rdeče meso in mastno, kakor s

stopljenim cukrom polito kožo.

Šel sem počasi dalje, ker se mi ni

nikamor mudilo, in sem jedel zla-

goma, brez posebne slasti. Pomi-

slil sem: "Kako neki je vedela ti-

sta ženska, da goldinar ni bil

moj?" In še ob tej misli se ni ge-

nil v mojem sreću niti najrahlješi

občutek greha. Vse je bilo zares

tako, kakor je hodil in postajal

med ljudmi tuj človek, ki sem ga

poznal komaj napol in se nisem

veliko menil zanj.

Stopil sem k peku, nakupil si

štrkljev in piškotov ter si natla-

čil žepa, da so štrleli od mene. Ko

sem prišel mimo nožarja, sem sto-

pil k njemu ter si kupil nož z dve-

ma klinama, kakor sem si ga bil

že zdavnaj pozelel. V prodajalni-

ci papirja sem si izbral celo pest

pisanih svinčnikov ter steklenico

rdeče tinte; čemu se mi je bilo za-

hotelo tistih reči, ne vem. Nazad-

nje sem se napotil iz mesta v dre-

veve.

Oblaki so se bili ustanovili, od-

dehnili se od nespametnega pre-

beganja ter se nižje spustili na

streho in na kostanje. Vztrepetal

sem in sem videl, da sem ves pre-

močen. Štrkljij v žepih so se bili

že zmehčali, preprijli se z vlago in

so bili težki. Od klobuka in od

knjig je kapalo, zeblo me je v ro-

ke. In takrat je začelo segati v

mojo dušo nekaj nagnusnega, ka-

kor da bi črna gnojica lila na-

njo. Bil je občutek neskončne o-

samelosti, tolike puščobe in tesno-

be, da se še razjokati nisem mo-

TAKO SODIJO V AVSTRIJI.

Deželno brambno vojno sodišče v Gradcu je kot preki sod po tridnevni razpravi obsodilo na smrt ključavničarja Nikolaja Dadasti v Kapfenbergu, ker je dne 6. junija zaklepal v Horwatu gostilni "Evviva Italia!" v gostilno došlemu Karlu Jerichu. Poveljnik podmaršal pl. Mattanovich je pooblaščen po "Njegovem Velicanstvu" pomilostil obsojenca v 15-letno težko ječo. Dne 20. junija je isto sodišče obsodilo po dohodnih naglega sodstva na smrt opničarja Rudolfa Ullricha, ker je dne 4. junija 1915. pobegnil iz garnizijskega zapora in se je hotel za vedno izogniti vojaški službi. Podmaršal pl. Mattanovich je pomilostil obsojenca v 18letno poostreno ječo.

Za dve besedi smrti, in potem "milostno" petnajst let težke ječe!

"Nowa Reforma" poroča iz Tarnowa: Po lepakih se razglašajo: Vojno sodišče IV. etapnega poveljstva je radi zločina veleizdajstva obsodilo na smrt na večalsh sledeče osebe: Učiteljšeni profesor Lazarski, železniški kurjač Pasiecznik, trgovec Fast, kamnosek Musial, trgovec Witalis, pek Plonka, čevljar Weiss in služkinja Vytkowna; zadnjim trem se je smrtna kazen milostnim potom izpremenila v 10 do 20letno težko ječo, ostale so takoj usmrtili.

Pet so jih torej obesili. In v čem je bilo "vleizdajstvo"? Kdo pove to? Kaj je bilo dokazano in kako?

KAKO SE ŽIVI NA KRANJSKEM?

"Delavec" poroča:

Splošna draginja je tako pritiskala, da bi vsekakor kazalo jo ublažiti, kajti sicer se je bati, da naraste tako, da je kljub dobri letini ne bo moči zmagovati. O moki, kruhu, žitu sploh, usnju in dr. niti ne govorimo, ampak naj služijo v dokaz vsakdanja tržna živila. Tako je veljal, odnosno se je zahtevalo minuli teden vobče n. pr. golob 1 K 20vin., kokoš 5 K, boljši petelin 6—7 K, par piščanec, kakor golobčev velikih 5 K, kilogram koštruna 2 K 80 vin., kilogram kozlička 3 K, teletina 3 K do 3 K 20 vin., sveža svinjina 4 K, govedina 4 K, cene masti se pa itak skoraj od dne do dne dvigajo, kakor mesnina sploh. Česnje so hoteli prodajati liter po 40 vin., a so šle vendar na 24 vin., jajca so pridržala maksimalno tarifo komad 12 vin. in sedaj! Novi krompir liki orehi debel okoli 20, stari okoli 6 komadov za 10 vin. Zelenjava je pač nekoliko cenejša, a vendar obetno dražja, kakor sicer. Kumare 50 vin. komad, kolerabee tri za 10 vin., rdeče jagode posodica 40 vin., borovnice liter 20 vin. itd. Pri tej draginji trpi vse, ker ljudje tako rekoč drug drugemu draže. Ta draginja je res pretirana, zakaj ob tako dobri letini in ko pridelovanje ni zvezano s prav nič večji mi stroški, je tako izžemanje prebivalstva brezvestno. Podražanje je umetno in ima potuho v posebni agitaciji. Namesto, da bi merodajni krogi in tisti, ki imajo dovolj vpliva na ta proces stopili odločno na prste oduštvu, ga pa negujejo ter zbujaajo slino po mastnem zaslužku.

Neko drugo poročilo pravi: Kislega zelja je bilo v mirnih časih v Ljubljani precejšene lonce za groš, zdaj ga je za groš komaj za pest. Na Dunaju je kislje zelje po 60—64 vin. Dunajčani se pritožujejo čez visoko ceno. Pravijo, da je stalo kislje zelje pred vojno 100 kil 12K, po začetku vojne je narastlo na 24 vin. kilo. Zeljarji so nakupili zelje po stari ceni, kako, da ga prodajajo tako drago? Ako tožijo na Dunaju, kaj naj začnemo tu, kjer je zelje doma? Za eno družino je treba po malem za 60 vin. zelja, kakor je zdaj drago, kje je še zabela in drugo?

JEKLARSKI KAPITAL JE ZA DOVOLJEN.

Pittsburska industrija ni bila že dolgo časa tako zaposlena, kakor sedaj in v vseh jekelnah se obratuje sedaj v polnem obsegu.

United States Steel Corporation je objavila, da prične v vseh svojih napravah s polnim obratovanjem. Prodaja za eksport ni bila še nikdar tako velika kakor sedaj, ter znaša 40 odstotkov skup-

nih naročil. Naročila se tičejo skoro izključno vojnega materiala.

POLIGAMIJA.

Vojna ubija moške. Nekoliko milijonov zdravih mož — to ni malenkost. In če se vojna zavleče, jih bo lahko precej milijonov mrtvih in tako pohabljenih, da bodo za splošno življenje nesposobni. Kaj tedaj?

V Evropi so se že začeli vpraševati, kaj tedaj. Zanimivo je, da pogrevaajo, kako je bilo po tridesetletni vojni.

V prvem zvezku l. 1790. v Ansbachu izdanega Frankovskega arhiva je citati tale zanimivi spis: Troje toček, ki jih je okrožni zbor muernberški sklenil 14. februarja 1650, glede nadomeščanja vsled vojne umrlih ljudi. Spričo dejstva, da zahtevajo neobhodne potrebe svete rimske države, da se nadomeste hude izgube moštva, ki so jih v tridesetletni vojni povzročili meč, bolezen in lakota, in z namenom, da bo posled vsem svojim sovražnim, zlasti dednemu sovražniku krščanskega imena. Turku, tem bolj kos, je okrožni zbor v poštev vzel vsa sredstva, pota in načine in po zrelem predurku in posvetovanju tale tri sredstva spoznal za najpreprostejša in najpripravnnejša za doseg o označenega namena. 1. Naj bo posled za dobo prihodnjih desetlet let prepovedano, mladence in može izpod 60 let sprejemati v samostane. 2. Naj bo duhnikom, ki niso redovniki niti ne v samostanih ali v kanonikatih, dovoljeno, da se smejo takoj oženiti. 3. Naj bo vsakemu moškemu dovoljeno, oženiti se z desetimi ženami; vendar pa je moške, tudi raz prižnice, resno opomniti na to, da jim je v takih odnošjih tako postopati in skrbeti, da bo vsak posameznik, ki se je opogumil vzeti si deset žena, mogel skrbeti za vse svoje zakonske žene, hkrati pa tudi mogel zabraniti vsakršna nespornazumljenja med njimi.

Kaj je bila tridesetletna vojna v primeri s sedanjo! Kjer jih je takrat padlo petdeset, jih danes pogine tisoč. Vse izgube tridesetletne vojne niso dosegle tega, kar se sedaj pomori v par mesecih. Vse armade niso štele toliko, kolikor jih sedaj popada. In izgube so se razdelile na 30 let, tako da je bilo že nekoliko novih generacij v moških letih, ko se je vojna končala.

Vprašanje potomstva bo zamtan problem po sedanji vojni in prav nič se ne bo čuditi, če bo v Evropi zopet enkrat vpeljana mornostvo.

TO SO PATRIOTI!

Tibor Szaesvay je bil že štiri leta učitelj na konfesionalni ljudski šoli v Klemu v županiji Arad na Ogrskem. Vsa zemlja tam okrog je last grofa Keglevicha, ki mora tudi šolo vzdrževati. Argusta lanskega leta je moral Szaesvay k vojakom, nakar mu je bila čez nekaj časa — ustavljena učiteljska plača, ki je itak znašala samo 740 kron na leto. Učiteljeva žena se je pritožila na upravni odbor komiteta in višji fiskal dr. Koretesz je na seji izrečno poudarjal, da je dotična šola javna konfesionalna ljudska šola in da mora torej patron grof Keglevich plačevati učiteljevi ženi možovo plačo. Tudi šolski nadzornik je zastopal to stališče. Pa vendar je bilo po vplivu grofa Keglevicha, grofa Zelenskega in barona Solymossyja sklenjeno, da se ženi ne izplača nič, dokler je mož pri vojaki. Na Ogrskem in v Avstriji je dosti zasebnih podjetij, ki so zapustili plače svojim, k vojakom poklicanim uslužbenecem, da morejo njihove rodbe izhajati. Ubogi učitelj z letno plačo 740 K, ki ima ženo in otroke, pa nič denarja, se bori kot korporal že enajst mesecev za "domovino," visokorodni posestniki te domovine pa njegovi družini niti tega ne privoščejo, kar ima po izjavah višjega fiskala in šolskega nadzornika pravico zahtevati.

"VOJNA KAVA".

Neki ljubljanski list priporoča vojno kavo. V priporočilu pravi, da se vojna kava prav dobroga okusa napravi, če vzamemo manj mleka in kave, ter prilijemo več vode kakor običajno. — Izvrsten recept, kaj?

IZ PRVIH ČASOV ŽELEZNICE.

Ko je nameraval George Steffenson napeljati železnico od Manchesterja do Liverpola, se je sešla učena komisija, da pove svoje mnenje o gradnji te železnice. Komisija ni bila za napeljavo železnice. Rekla je, da bi vlak motil krave na paši, in tako ostrasil kokoši, da bi zaradi nemira ne mogle leči jajec. Lokomotiva izpuhava strupen dim, ki okužuje zrak in utegne pomoriti ptice. Nebo bo od dima črno, da ne bo moglo solnce sijati na zemljo, iz dimnika leteče iskre pa bodo žgale bližnje hiše. Vsak potnik je v trajni največji nevarnosti, da razpoji kotel in se razleti na drobne kosce, in propasti mora kmetijstvo, ker ne bo več konj, ki bi pridelano seno pojedli. Angleški parlament je sestavil pa še poseben odbor, ki je stavil iznajditelju naslednja vprašanja: "Ali se ne bodo konji plašili," je vprašal član komisije, "ko bodo videli živo rdeči kotel?" "Menim," odgovori Steffenson mirno, "konji si bodo samo mislili, da je kotel rdeče pobarvan, pa bodo mirni." "Recimo," vpraša drugi član, "da bo vozil vlak z naglico 10 do 20 milj, in po tiru bi mu prišel bik nasproti, ali ne bi bilo to skrajno nevarno?" "Seveda," je bil odgovor ob zasmehujočem pogledu na učeno izpraševalno komisijo — "za bika."

LISTU V PODORO.

Joseph Kosmač 50c. Pavel Koleča 25c. Oba v Herminie, Pa. — Thomas Stepich 25c. Frank Herge 25c. John Baranjic 25c. Joe Rozenpeker 25c. Nick Hinich 25c. Chas. Schroedl 25c. Frank Moravac 25c. Vsi v Milwaukee, Wis. — Anton Auscek \$1.00. Jos. Mostar \$1.00. John Medved 50c. M. G. Haberssek 50c. John Mostar 50c. Jacob Končina 50c. Vsi v Staunton, Ill. — Nabrala Louis Bric in John Terehelj. Darovali so: Fr. Jelinkar 50c. Gregor Anžur 10c. John Kadivec 25c. Frank Anžur 25c. Nick Vodopivec 25c. Andrej Ferjančič 10c. Joe Kodrich 10c. John Stebe 25c. Jacob Kokalj 50c. Louis Ambrožič 25c. Tony Kodrich 15c. Luek Pirce 50c. Louis Michek 25c. Tony Koleča 10c. Anton Potisek 25c. Vsi v Herminie, Pa., št. 2. John Gaber 25c. Herminie, Pa., št. 1. (Opomba.) Dva tedna nazaj je bil izkaz listu v podporo \$1.00 Herminie, Pa. Pravilno bi se moralo glasi: Herminie št. 2. — Jugoslov. soc. klub št. 80 Franklin, Kans. \$2.00 Louis Karlinger in Josefa Hočev var vsaki po 25c. Oba v Franklin, Kans. — Justin Zajc \$1.00. Frank Martinjak 25c. Den Čačich 25c. Poslal Fred Wider. Vsi na Ely, Minn. — Peter Kočev var \$1.25. John Pezdere 40c. John Štukelj 25c. Josef Filak 20c. John Staresinič 15c. Anton Košmerl 15c. Martin Tomec 10c. John Košmerl 25c. Martin Papič 25c. Vsi v Reading, Pa. — Jugoslov. soc. klub št. 31 Mineral, Kans. \$2.00. Jugosl. klub št. 13 \$5.00. John Kvarlich 10c. Jakob Ramovž 50c. Andrew Dermota 25c. John Polanc 25c. Ignac Knez 25c. John Pleteršek 25c. Fr. Gostetičnik 25c. Fr. Višnikar 25c. Matt Dermota 25c. Carl Borin 25c. Fr. Lihar 25c. Joseph Hrovat 25c. Aug. Grill 25c. Fr. Rapsel 25c. John Blekatch 25c. Joe Zurnan 25c. Anton Zagar 25c. Matt Oblak 25c. Frank Miklaučič 15c. Joe Dermovšek 15c. Jernej Valentinčič 10c. John Kesche 10c. Joe Jan 10c. Vsi v Sygan, Pa. — Jugoslov. soc. klub v Garrett, Pa. \$2.00. — Frank Košič, Mineral, Kans. \$1.00. — Skupaj \$33.65. Zadnji izkaz 397.44 Vsega do danes \$431.09.

NAZNANILO.

Rojakom v Springfield, Ill. in okolici naznanjam, da sem preselil svojo gostilniško obrt (Saloon) iz 16331 E. Mason St., na 1701 Peoria Road. — Pri meni dobite vedno sveže "Schlitz" pivo, dobro žganje in unijske smodke. Se priporočam za obilen poset Valentin Kerhlikar.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

TEL. 1475

JOHNSTOWN, PA.

NEBO-DAN.

Soboto, 31. julija se je odločilo za ljubitelje dobrih cigaret, da praznujejo Nebo-dan. Priznanje Nebo cigaret je tako veliko, da je odločilo podjetništvo soboto za tisoče kadilcev z namenom, da seznanijo tudi svoje prijatelje z Nebo kakovostjo. Ta dan se spoznate z Nebo, izvanredno dobrimi cigaretami. V družbi z Nebo boste našli srečo in zadovoljstvo. Vaši prijatelji vam bodo ponudili Nebo in vi se bodele počutili prijetno-zadovoljne. Nebo-dan je za vse in vsakega, ki želi gladke, hladno in prijetno cigareto.

Pridružite se praznovalec in uživajte Nebo-dan. Vprašajte vašega prijatelja po Nebo, on jih vedno ima. Prižgite eno — potegnite, in užitek Nebo-dneva vam ostane potem vsak dan v spominu.

Ni mogel spati.

Brezspanec je ena največjih situacij, ki more napasti človeka. Navadno vstane zjutraj bolj izmučen, kot je bil zvečer. Mr. Jos. Dvorak iz Spearville, Kans. bil je žrtve brezspanca in pisal nam je sledeče: "Dam vam vedeti, da mi Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino zelo dobro stori, ker nisem mogel spati, več kot dve ali tri ure eno noč, sedaj pa, ko sem začel rabiti to sredstvo, zamejem spati celo noč. Imel sem tudi zelo slabo slast, ali sedaj je mnogo bolja. Hvala lepa! Jos. Dvorak, Spearville, Kans." Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino bo pomnožilo izpraznenje telesa, olajšalo neprebnost, obnovilo slast in ojačilo živce.

V lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Bolečine ki so samo v enem delu telesa, bodo hitro prenehale, ako napravite vroč, moker ovij ter potem drgnete s Trinerjevim linimentom. Cena 25 ali 50c, po pošti 35 ali 60c.

VELIKA PONUDBA
Sprejmi del zavoja ZIRA cigaret brez oglasa v časnikih

Je sedaj vsak vreden 1/2 centa v gotovini in vi dobite tudi v vsakem zavoju ZIRA cigaret 1/2 centa vredno kupon.

Sprejmi del zavoja in kupone se lahko hrani za krane dobilke, ako se želi. Vprašajte vašega prodajalca. On vam bo povedal.

Pa poslobo oglaš do 31. decembra 1915.

P. Lorillard Co., New York City

Do mi opravi
najbolje in najceneje!

Konzularne, starokrajске, sodnijske in vojaške zadeve

Javni notar
Kaker
207 Hanover
Milwaukee, Wis.

PHONE: CANAL 3014

POZORI! SLOVENCII! POZORI! SALOON

s modernim kegljščem

Bivši Martin Potokar place

Sveže pivo v sodkih in buteljah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se topla priporočata

JAZBEC & OMAHEN

1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in ne deljo večer neurađuje.

Tel. Canal 476.

1801 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8994

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walleck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.
Adolf J. Krasa, blagajnik.

Ravnatelj: Michael Zimmer, Emanuel Beranek, L. V. Anton, Abel Davis, John Fucik, A. V. Geringer, John C. Krasa, Frank J. Krasa, James F. Stepina, C. R. Walleck.

AMERICAN STATE BANK

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldne

Prejemamo hranilne vloge in dajemo . . . 3% obresti letno.

Pošiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da pošteno izplača ali pa Vam vrne.

POŠILJAMO:

10 kron za	\$ 1.70	200 kron za	\$ 2.00
20 kron za	3.30	300 kron za	3.00
25 kron za	4.15	400 kron za	4.00
50 kron za	8.25	500 kron za	5.00
100 kron za	16.45	1000 kron za	10.00

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Na posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

3 pristne pijače, 2 zdravilne.

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni.

Vse delo garantirano.

Splošna napaka.

Na tisoče ameriškega ljudstva trpi v teškočah v drobu in najnavadnejša tema je konstipacija ali zapeka in njene komplikacije. Večina teh trpečih ljudi deluje enoinost napako, to je da se poslužuje krivih in razne čistilne medicine, ne da bi se prej prepričali, dali so taka sredstva škodljiva ali ne. Vsako drastično čistilno sredstvo, katero povzroča telesno slabost in človeka navadi na neprestano vživanje vrste medicine, je škodljivo. Ako trpite za zapeki ali na kakik komplikacij to teškoče vzemite sredstvo, katero vam bo ne samo pomagalo temveč bo obenem tudi pokrivalo prebavne organe. To sredstvo je

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO.

Izdelano je iz rdečega vina in zdravilnih zelišč — laksativno, okrepujoče in prijeten duh — ter je namenjeno v pomoci zoper sledeče teškoče:

ZAPEKA, IN NJENE KOMPLIKACIJE, NEPREBAVNOST, VETROVI, BOLEČINE V DROBU, ŽELOČNE BOLEZNI, NERVOZNOST IN SLABOST.

Deluje dobro zoper vse bolezni, ki izvirajo ali so v zvezi z zapeko in slabostjo. Vsled tega bi se moralo rabiti takoj, ko se opazijo prva znamenja. Cena \$1.00. V lekarnah.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

Ako vas muči revmatizem ali neuralgične bolečine, poskusite Trinerjev liniment. To sredstvo takoj pomaga. Cena 25 in 50 centov. Po pošti 35 in 60 centov.